

Наше Слowo

PIK LXVI № 13 (3320) ВАРШАВА, 28 БЕРЕЗНЯ 2021 РОКУ
ЦІНА – зл. 4,30 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Тернопільський стадіон імені Шухевича: реакція Польщі та Ізраїлю

5 березня Тернопільська міська рада одноголосно ухвалила рішення про присвоєння місцевому стадіонові нової назви – «Тернопільський міський стадіон імені Романа Шухевича». Стадіон розташований на проспекті Степана Бандери 15. Нині це домашня арена тернопільської «Ниви», а в часи міжвоєнної Польщі стадіон був ареною футбольного клубу «Kresy Tarnopol» – суперника «руських» команд «Поділля» і «Зоря», а також єврейської «Єгуди».

Сесія міськради Тернополя відбулася в 71-шу річницю вбивства Шухевича. Його вбили «советські» служби в межах спецоперації, яку затвердив, зокрема, відомий генерал-лейтенант Павел Судоплатов.

Пропозицію присвоєння стадіону імені Шухевича представив тернопільський мер Сергій Надал: «Головнокомандувач УПА був не лише зразковим командиром, а й добрим спортсменом та лідером у багатьох видах спорту. І саме зараз в Тернополі проходять XI спортивно-патріотичні змагання „Кубок Шухевича”», – наголосив він.

Ця подія одразу ж викликала міжнародний скандал – за участю, передусім, Польщі та Ізраїлю.

У Польщі першим відреагував депутат «Конфедерації» Кристіан Камінський – у перший робочий день після рішення щодо стадіону, 8 березня, він надіслав листи до п'яти польських органів самоврядування у містах, що є партнерами Тернополя: Гожова, Радома, Ниси, Ельблонга та Тарнова. Депутат нагадав, що Шухевич – «бандерівець, відповідальний за геноцид поляків у Східній Малопольщі».

9 березня посол Ізраїлю Джоель Ліон засудив рішення міськради Тернополя

у своєму твіттері: «Ми рішуче засуджуємо рішення Тернопільської міської ради присвоїти міському стадіону ім'я сумнозвісного гауптмана СС Шуцманштафт 201 Романа Шухевича і вимагаємо негайного скасування цього рішення». Натомість в коментарях йому написали, що «Шухевич ніколи не був в СС» (хоча і співпрацював з німцями під час II Світової війни), а «єврейська дівчинка Ірина Райхенберг пережила Голокост завдяки родині Шухевичів, зокрема самому Романові».

Міністерство закордонних справ України відповіло Ізраїлю так: «Збереження національної пам'яті українського народу залишається одним з пріоритетів державної політики України, і дискусії у цій сфері мають проходити на рівні істориків. Натомість дипломатам слід працювати над зміцненням відносин дружби і взаємної поваги між народами, а не навпаки».

Згодом на ситуацію відреагував посол Польщі в Києві Бартош Ціхоцький. Як повідомило 10 березня Польське агентство преси (РАР), він скасував візит у Тернопіль, поклавши надію на «вирішення проблем ідентичності» шляхом діалогу між польською та українською владою. «Ми сусіди – у нас за-

надто багато спільного, щоб дозволити групі безвідповідальних політиків знищити досягнення примирення за останні десятиліття», – додав Ціхоцький. Він також надіслав окремого листа до міст-побратимів Тернополя в Польщі, у якому нагадав, що «жертви Шухевича та його підпорядкованих досі не можуть розраховувати на християнські поховання на території сучасної України».

10 березня міський голова Замостя Анджей Внук оголосив про припинення реалізації разом з Тернополем європейського гранту на майже 69 тис. євро. Проект «Спільна історія Тернополя і Замостя» у межах програми трансграничного співробітництва Польщі, України й Білорусі мав популяризувати культурну спадщину обох міст. «З великим сумом констатуємо той факт, що 5 березня депутати ради Тернополя назвали міський стадіон іменем Романа Шухевича – керівника УПА, відповідального за звірячі вбивства польського населення в 1943-44 роках», – написав Внук.

Того ж дня відреагував і польський Інститут національної пам'яті. «Роман Шухевич як лідер ОУН був одним з особливо затятих прихильників жор-

стоких чисток і фізичного знищення польського населення. Українське прославлення Романа Шухевича ображає пам'ять польських, єврейських і українських жертв українських націоналістів ОУН-УПА. Ця антипольська етнічна чистка, проведена українськими націоналістами, була геноцидом», – написано в заяві ІНП.

Вищезазначене – це лише огляд офіційних заяв, значно гостріші слова йдуть з «кресового» середовища в Польщі.

Ситуація, в якій співпраця між органами місцевого самоврядування Польщі й України постала під питанням, не єдина в останні роки. На початку січня 2019 року до новообраної влади міста в Перемишлі надійшло звернення щодо розриву партнерської угоди зі Львовом. Його підписали кілька критично налаштованих до України громадських організацій, що вказували, нібито співпраця зі Львовом – це «ганьба», бо українці «прославляють Бандеру» (той рік в Україні якраз був оголошений роком провідника ОУН). Проте згодом ця справа затихла. ■

Ігор ІСАЄВ
Фото з Вікіпедії

Поети та поетки як (не)кам'яні пам'ятники

КАСЯ КОМАР-МАЦИНСЬКА, культурознавчиня, Перемишль

Ви придивлялися колись до Шевченкової «хвилі» на проспекті Свободи у Львові? До цієї високої чорної стели, на яку правою рукою вказує вусатий Тарас Григорович, одночасно відвертаючи від неї погляд?

Цей пам'ятник мене завжди вражав, хоч я ніколи детально його не розглядала. Проте зробила це зараз, в інтернеті. На «хвилі» знизу вверху, по стрімкій вертикалі історії піднімаються кобзарі, козаки-гетьмани, князі... а над ними височіє покров Мати Божої Оранти. На передньому плані — все, з чого виросла слава Кобзаря, тобто стрижні української національної міфології. Позаду — найбільші національні травми: війни, голодомори, чорнобильська катастрофа. Далі — чомусь поруч травм — київська середньовічна сакральна архітектура і герої «нового часу»: Драгоманов, Стефаник, Франко, Леся Українка, Ольга Кобилянська і Андрей Шептицький. Отже, якщо спробувати інтерпретувати побачене: складається враження, що все, що відбулося до Шевченка, і сам національний геній — стоять попереду, а все, що після, тобто ближче до сучасності, — позаду.

Ви думали колись, навіщо люди взагалі встановлюють пам'ятники? Висікають в мармурі, відливають з бронзи чи заліза. Ліплять сердиті або замислені обличчя, які споглядають на нас, живих, неперушно і безпристрасно. І головне — як багато цей камінь має спільного з нами, людьми, меншими або більшими, але все ж таки недовговічними і крихкими?

Очевидно, що непорушний Шевченко зі своєю «хвилею» стоїть на головній львівській вулиці не випадково.

Встановлений у перші роки незалежності, він є символом нації, генералом на службі укріплення української національної ідентичності від Львова до сивого Дону. Згодом, у цій символічній сфері поруч із скульптурами чи грізними портретами Тараса Григоровича з'явилися образи Івана Яковича та Лариси Петрівни. І, звісно, якщо взяти до уваги радянське минуле і пізніші державотворчі потреби, використання великих авторитетів в ідеологічному контексті здається чимось абсолютною зрозумілим. Проте сьогоднішній час та переосмислення ідентичності в руслі ліберальної культури призводить нас до спроб повернути цей процес назад. Як нещасний король Мідас, який перетворював своїх найближчих у золоті статуї, — так і ми пробуємо вдихнути нове життя у форми, яких в певній мірі самі його позбавили.

Перетворюючи людей на символи (свідомо або несвідомо, пасивно або активно), вийняли ми з них щось сокровенне. Роками ми навіть не думали шукати в них прояви справжнього живого духу, динаміку, емоційність, пориви серця та розуму, а також міцні людські зв'язки, зумовлені контекстом даної епохи. Коротше: забули ми, що наші генії були реальними як ми. На щастя, слідкуючи за тим, що з 25 лютого відбувається у мережі у зв'язку зі 150-літтям Лесі Українки, а також з 10 березня — з нагоди 160-ї річниці смерті Кобзаря, я відчуваю, що ми помаленьку прокидаємося з цієї сплячки і починаємо розуміти, що наші першорядні письменники були не професійними ідеологами, а творцями. Звісно, просякнутими українською свідомістю, але все ж таки понад усе — людьми креативу, створеними для народження небанальних думок, здатних розбивати граніт, а не ставати ним.

Слухаю емоційні онлайн-лекції і дискусії, присвячені українським класикам, і радію з того, що їхні дослідники починають говорити людською мовою, а також мимоволі уявляю теперішню некам'яну, невидиму «хвилю», в напрямку якої поглядає Тарас Григорович та його соратники. Бачу море цифр, як у динамічному, мерехтливому комп'ютерному коді, за яким скривається глибина, — це запис творчих злетів українського народу. У цьому коді є 1861 рік, у якому помер Шевченко, а Іванові Франку було чотири з половиною. Згодом приходить 1871 рік, і з'являється на світ Лариса Петрівна. Це також час, коли Франку майже 16. І це не кінець переліку. Бо, наприклад, у 1887 році, коли Лесі 16 років, народжується найвідоміший український режисер Лесь Курбас. Коли у 1892 році Курбасу п'ять — з'явився його майбутній друг, драматург Микола Куліш. У свою чергу, коли у 1909 році Кулішу було 17, десь у забутому лемківському селі прийшов на світ той, що «був хрусом і жив на оспіваних Шевченком

вишнях». У 1930 році, коли Антоничу 21, народжується Ліна Костенко, а потім через п'ять років, у 1935-му — Василь Симоненко, а через три, у 1938 році — Василь Стус. Коли він помирає у 1985 році в таборі «Перм-36», Оксана Забужко і Юрієві Андруховичу, народженим у 1960-му, вже по 25, а Сергієві Жадану — 11.

І це все не порожні лічилки, це переплетені між собою цикли життя справжніх творців, які дарують нам щось більш витривале, ніж граніт. Які помічають і ловлять певний момент реальності, та залишають нам його у своїй індивідуальній формі мистецького твору. Це щось схоже на передачу генів, тільки не в світі біології, а в світі мови і культури. Саме у цьому я бачу найбільш увічнений живий голос українських класиків. Його міцність росте з сили безперервності, продовження стихії мови і творчого сприйняття світу. Зі звуку, який бринить не лише у відлунні поодиноких давніх творів, але з невидимих струн, які пронизують шари класичної і новітньої української літератури.

Я, зокрема, горда з того, що в українській літературі серед вусатих і бундючних класиків-чоловіків знайшлася жінка. Та сама жінка, 150-річний ювілей якої ми святкуємо в цьому році. Наприкінці XIX століття це ще далеко не було стандартом, отже ми в певній мірі виняткові. Леся Українка та її подруга Ольга Кобилянська дуже рано відкрили двері характерній феміністичній перспективі в українській літературі. Вона, щоправда, на початку XX століття дещо пригальмувала, але потім, в наші часи, неабияк вибухнула другою сильною хвилею творчості потужних жіночих особистостей. І чомусь, дивлячись на виклики сьогоднішнього світу, я переконана, що багато нового жіночого у літературі нас ще чекає попереду. Залишається лише в очікуванні повертатися до класиків і їхніх натхнених послідовниць та будувати некам'яний пам'ятник. Той, який дивиться вперед. ■

Кася КОМАР-МАЦИНСЬКА
Фото з Вікіпедії

Війна за Шухевича. Чи розуміє Україна, що вона стала об'єктом «культури виключення»?

ІГОР ІСАЄВ, журналіст

Ситуація з тернопільським стадіоном — це, без сумніву, одне з найбільших загострень польсько-українських відносин за останні місяці, після ситуації з пам'ятником на останках партизанів УПА в Монастирі.

До речі, що цікаво, рішення Замостя зірвати співпрацю прийнято в річницю злочину в Сягрині, а три роки тому депутати в сусідніх Томашеві-Люблинському й Грубешеві відкинули заяву одного з польських громадських рухів про зміну назв вулиць на честь керівників операції в Сягрині. Замостя ніяк не відреагувало на позицію найближчих сусідів — попри те, що в заяві йшлося про відповідальних за звірячі вбивства мирного населення в 1943-44 роках (щоправда не польського, а українського).

Але знову сенс цього загострення — це війна символів, досить проста і водночас з високим градусом емоцій. Насправді й робити нічого не треба — лавина реакцій піде сама собою, ролі в справі польсько-української історії вже розписані і мало кого дивують. Посли Польщі й Ізраїлю протягом останніх років кілька разів спільно реагували на дії української влади, головним чином на ситуації у зв'язку з Бандерою та Шухевичем. Напруга навколо назви стадіону була вписана у самий сценарій ситуації, і важко назвати причину, через яку тернопільська міська влада мала б цього не усвідомлювати. Розумів це і мер міста — який сам прийшов на засідання, щоби представити проєкт.

Тим не менше, об'єкти, названі іменем Романа Шухевича, вже з'явилися в громадському просторі приблизно 80 міст України — і вони менш «медійні». Вулиці його імені є не тільки в Галичині чи на Волині — такі назви існують також у центральноукраїнських Кропивницькому й Умані, у Сумах чи Дніпрі на сході та в Одесі чи Первомайську на півдні України. У Києві іменем Романа Шухевича названо проспект (колишній Ватутіна): кожен, хто їде на Троєшину,

проїде ним після проспекту Степана Бандери.

Чотирнадцять років тому, у 2007 році, тодішній президент Віктор Ющенко посмертно присвоїв Бандері, але також Шухевичу, звання Героя України з удостоєнням ордена Держави. Це, здається, викликало одне з перших напружень подібного типу навколо історичної політики України у світі.

Хоча жест Ющенка був типово в комуністичній естетиці — тільки що з іншими іменами. Звання родом із «совєтських» часів Ющенко надав в останні дні президентства — хотів, імовірно, увійти в історію як великий «націєтворчий» політик, але з цього залишився лиш гротеск: це рішення він підписував, маючи лише кілька відсотків підтримки, що в самій Україні викликало радше усмішку. Але на Заході, чутилому щодо нацизму, усе було сприйнято цілком серйозно — Європарламент видав навіть резолюцію, що засуджувала цей жест, вказуючи, що «Організація українських націоналістів (ОУН) співпрацювала з нацистською Німеччиною», сподіваючись, що «нове українське керівництво [тобто Віктор Янукович] перегляне такі рішення і

зберігатиме відданість європейським цінностям».

Так само з Тернопільською міськрадою. Бонуси від нової назви для самого Тернополя — нульові, скандал — міжнародний, а рішення саме в собі — в комуністичній естетиці. Абстрагуючись від оцінки Шухевича з Бандерою, щодо яких кожен давно має зацементовану «свою думку», надання назв стадіонам (чи — як у Польщі — вокзалам або круговим перехрестям) ну вже аж надто пахне «совком», тільки під українськими прапорами. Одна справа — це назви вулиць і проспектів; але зовсім інша — усіх об'єктів підрид. В СРСР жоден об'єкт не міг бути безіменним, а мав нести ім'я великих «будівничих комунізму».

Насправді, уся історична політика на Сході Європи стала своєрідним втіленням західного «cancel culture», тобто «культури виключення», остракізму щодо певних людей або груп. Якщо на Заході це поняття загалом позитивне, воно стосується критики відомих людей за расизм, ксенофобію чи розповсюдження стереотипів — то в нашій частині світу це стало виключенням цілих суспільств з певних історичних позицій. В Україні усвідомлюють символіку власної політики щодо минулого на внутрішньому рівні — проте далеко не всі зрозуміли, що на цій основі, слушно чи ні, Україна стає об'єктом «cancel culture». ■

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

Шевченківські відзначення на Помор'ї

Фото з архіву школи

Березень на Помор'ї кожного року особливий, адже саме у Білому Борі розташовані Початкова школа та Ліцей ім. Тараса Шевченка, тож шевченківські свята набувають тут особливого характеру. У цьому році з огляду на пандемію та дистанційне навчання відзначення 207-ї річниці від дня народження поета проходило онлайн.

— Шороку, коли тануть сніги й настає березень, усі українці вшановують пам'ять генія українського народу Тараса Шевченка. У нас це особливе свято, бо наша школа носить його ім'я. Традиційно в цей день збиралися вчителі та учні й у супроводі пісні «Реве та стогне» ставили лампадки та клали квіти до пам'ятника Тарасові. Сьогодні, у пандемічні часи, коли діти перебувають далеко від школи, це зробити неможливо, однак традицію слід підтримувати. Тому від імені учнів річницю відзначили вчителі: директорка ліцею Дорота Джевецька, директор Початкової школи Андрій Дрозд та керівниця гуртожитку Катерина Полевчак, — сказала на початку онлайн-відзначень ведуча.

Попри те, що форма святкувань була нетрадиційною, але все ж таки відчувалися згуртованість та радість. У Білому Борі в день народження Тараса Шевченка кожного року традиційно організовуються різного роду конкурси — приурочені генію — так було і цього року. Конкурс дитячої та юнацької творчості «Шевченко очима дітей та молоді», читання віршів поета, а також спів. До участі запросили також учнів з інших шкіл та пунктів навчання української мови.

— Нам неймовірно сумно та прикро, оскільки раніше ми були всі разом, коли клали квіти до пам'ятника Тарасу Шевченкові. А зараз ми робили це у проймаючій тиші, не було звичайного учнівського гучного співу «Реве та стогне». А головне ж завдання кожного свята — це єднання нашої шкільної спільноти. Сподіваємося, однак, що за рік будемо вже разом. І те, що ви всі до сьогодні захоплюєтеся творчістю нашого патрона, надихає мене неймовірним оптимізмом, — наголосила Дорота Джевецька.

Шевченківські святкування пройшли також у Кошаліні, де концерт організувало товариство «Майстерня». У місцевій греко-католицькій церкві виступили аж два колективи — дитячий новостворений хор «Первоцвіт», у якому співають діти віком до 10 років, та хор «Майстерня пісень». Обидва вони працюють під диригуванням Вікторії Федотової. Наймолодші діти та молодь читали теж вірші Шевченка. Виступи хорів захопили парафіян, що зібралися у церкві, відчувалося, що слухачі спрагли зустрічі з культурою та людьми — тим, що відібрала у нас пандемія.

— Є у нашій літературі імена, що увібрали в себе живу душу народу, стали частиною його життя. Таким для нас, українців, стало ім'я Тараса Шевченка, чия поезія уже понад 100 років викликає в людях почуття гордості та захоплення красою, своєю силою і народною мудрістю, — сказала, вітаючи зібраних в кошалінській греко-католицькій церкві, Вікторія Федотова.

Анна ВІННИЦЬКА

Що у березневому випуску «Теленовин»?

Скріншот з відео

Новий випуск «Теленовин» вийде в ефір 27 березня о 13:10 на каналі «ТVP3», напередодні з'їзду Об'єднання українців у Польщі. Про історію ОУП, завдання та головні теми з'їзду автори передачі порозмовляють із секретарем Головної управи ОУП Мирославом Купичем. У березневому випуску також покажуть понад 30 років діяльності Об'єднання українців у Польщі.

У передачі буде сюжет про «Український альманах» — щорічний часопис популярно-наукового характеру. Його головна редакторка Ольга Попович розповість у «Теленовинах» про теми, які порушуються в цього-річному журналі. Один екземпляр «Українського альманаху» можна виграти у конкурсі телепередачі на її фейсбук-сторінці (Telenowyny Telenovini).

Автори програми згадають теж Стефана Гладика, багаторічного голову Об'єднання лемків. На початку березня минула річниця від смерті лемківського діяча.

У найновішому випуску «Теленовин» буде матеріал про нелегальне працевлаштування мігрантів і трагедії, які трапляються з українцями, котрі приїжджають до Польщі на роботу. Цій темі свій дебютний фільм присвятив режисер Кшиштоф Ходоровський, «Маша» — короткометражна стрічка, сюжет якої побудовано на реальних подіях.

Звичайно, березень — це місяць в українській традиції, який належить Тарасові Шевченку. Автори передачі теж вшанували Кобзаря, тож у випуску ми почуємо декламацію фрагментів віршів поета, а глядачам запропонують подумати над своїми улюбленими творами Шевченка і написати про них авторам передачі (на електронну адресу або на фейсбук-сторінку).

Нагадаємо, що на польських екранах ця україномовна телепередача з'являється вже чверть століття. Випуски «Теленовин» за попередні місяці можна подивитися на сайті телебачення regiony.tvp.pl (TELENOWYNY).

Телепрограму «Далеко від дому» транслюють по всій Польщі

З 13 березня у всіх регіональних підрозділах польського державного телеканалу «TVP» почали транслювати телепрограму українською мовою «Далеко від дому». Досі її показували виключно на телеканалі громадського телебачення «TVP3 Katowice».

Нагадаємо, що прем'єра цього телепроекту українською мовою з польськими субтитрами відбулася 7 січня цього року. Програма присвячена актуальним проблемам українців у Польщі, презентації української культури та традицій. Вона теж має допомогти українцям інтегруватися у польське суспільство. Щомісячну програму можна дивитися на сайті tvp.pl (DALEKO OD DOMU).

Онлайн-відзначення шевченківських свят учнями шкіл

Крім учнів школи у Білому Борі, діти та молодь інших шкіл з українською мовою навчання у Польщі теж приєдналися до відзначення 207-ї річниці народження Тараса Шевченка. Учні з Лігниць та Гурова-Ілавського вшанували пам'ять Кобзаря читанням поезій. Діти з Початкової школи №5 в Лігниць зняли відео, в якому декламують вірші, а один з учнів лігницького ліцею зачитав «Заповіт» англійською мовою. Вірші, уривки з поем та пісні на слова поезій Тараса Шевченка на відео записала теж молодь Комплексу шкіл з українською мовою навчання в Гурові-Ілавському. А малюнки з нульового класу перемиської «шашкевички» намалювали картини на тему «Тарас Шевченко — сонце України».

Відео, які записали учні, можна подивитися на фейсбук-сторінках шкіл.

Допоможімо видати платівку «Бойківські голоси Бескидів»

Заохочуємо до підтримки ініціативи Тріо «Вернигора». Музиканти з Сянока збирають кошти на запис диску «Бойківські голоси Бескидів». Збірка проводиться на сайті за адресою: zrzutka.pl/wydanie-plyty-wernyhora

«За гроші зі збірки ми будемо записувати бойківські пісні у професійній студії звукозапису, змішувати музичний матеріал та створювати унікальний графічний дизайн, який прикрасить надрукований та виданий нами компакт-диск», — повідомляють члени «Вернигори». Для видання платівки необхідно зібрати кілька тисяч злотих.

Гурт виконує традиційну музику українсько-польського прикордоння. За останні місяці цей колектив став дуже відомим. Одна з пісень «Вернигори» — «Ой у дівойки» — отримала головну нагороду та приз від публіки під час цього-річного XXX Фестивалю народної музики «Mikołajki Folkowe», який відбувся у середині грудня. Це один із найвідоміших та найстаріших фольк-фестивалів у Польщі.

Гурт «Вернигора» складається з Анни Оклеєвич, Мацея Гарни та українки з Сянока — Дарії Косек, яка є теж учасницею гурту «Відимі». Співачка, яка похо-

дить з Білого Бору, отримала стипендію від міністра культури та національної спадщини Польщі. Вона ініціювала незвичайний музичний проєкт «Бойківські голоси Бескидів». Тамтешні пісні, які виконує українка під акомпанемент своїх колег, звучать не у традиційній формі: члени гурту збагатили їх легким аранжуванням, використовуючи колісну ліру та два давні струнні інструменти — фідель та віолу.

Українські автори претендують на літературну премію «Ангелус»

Цього року аж дванадцять українських письменників претендують на літературну нагороду Центральної Європи «Ангелус». У переліку авторів, які потрапили до довгого списку (143 позицій), опинилися такі польські переклади українських авторів: Вікторія Амеліна («Дім для Дома»), Катерина Бабкіна («Мій дід танцював краще за всіх»), Андрій Бондар («Церебро»), Олаф Клеменсен («Літо-АТО»), Артем Чех («Район Д»), Петро Яценко («Магнетизм»), Богдан Коломійчук («Готель «Велика Пруссія»), Анатолій Крим («Українська каб(б)ала»), Марк Лівін («Рікі та дороги»), Андрій Любка («Твій погляд, Чіо-Чіо-Сан»), Володимир Рафєєнко («Довгі часи») та Олег Сенцов («Маркетер»).

Переможця оголосять 16 жовтня. Він отримає 150 тис. злотих (понад 40 тис. доларів) і статуетку авторства вроцлавської різьбярки. З 2009 року нагороджують також і перекладача книжки-лауреата.

Літературна нагорода Центральної Європи «Ангелус» — це відзнака, яку вручають щороку з 2006 року за найкращу прозову книгу, опубліковану польською мовою попереднього року. Організатором і фундатором є місто Вроцлав, лауреатом може стати письменник, що походить із Центральної Європи. Вручається у Вроцлаві за найкращі прозові твори авторам, які у своїх текстах звертаються до найважливіших, найбільш актуальних тем сучасного світу, дають поштовх до міркувань і глибокого пізнання інших культур.

Серед українських авторів, які стали лауреатами нагороди у минулому, є: Юрій Андрухович (лауреат у 2006 році за книжку «Дванадцять обручів»), Оксана Забужко (у 2013 році за роман «Музей покинутих секретів») і Сергій Жадан (у 2015 році за книгу «Месопотамія»).

Заява МЗС Польщі у 7-му річницю анексії Криму

Міністерство закордонних справ Польщі висловило підтримку територіальній цілісності України та спротив незаконній російській анексії Криму.

«Сім років тому, 16 березня 2014 року, в присутності російських окупаційних військ в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі був проведений незаконний «референдум», після якого ці території були незаконно оголошені частиною Російської Федерації», — наголошується у заяві МЗС Польщі, яку опубліковано 16 березня, у річницю незаконного «референдуму» в Криму.

У документі зазначено, що продовження незаконної анексії Автономної Республіки Крим та міста Севастополя Російською Федерацією, всупереч фундаментальним принципам міжнародних відносин, становить не тільки кричуще порушення міжнародного права, але й «серйозну загрозу стабільності та безпеці в Європі».

«Ми висловлюємо категоричний спротив щодо незаконних дій, здійснених Російською Федерацією з метою легітимізації та закріплення незаконної анексії, включаючи постійну мілітаризацію півострова, розширення військової інфраструктури та активізацію військової діяльності, зокрема шляхом проведення військових навчань та обмеження свободи проходження через Керченську протоку, що сприяє посиленню напруженості в районах Чорного та Азовського морів», — написано у документі.

У відомстві теж рішуче засудили чергові випадки порушення прав людини на окупованій території та переслідування кримських татар.

«Ми закликаємо Російську Федерацію поважати права людини в повному обсязі та забезпечити етнічним та релігійним меншинам право культивувати свою ідентичність та культурну спадщину. Ми також очікуємо, згідно з Резолюцією 75/192 Генеральної Асамблеї ООН від 16 грудня 2020 року, забезпечення необмеженого доступу на територію окупованого півострова міжнародним організаціям, які працюють задля забезпечення дотримання прав людини», — завершується заява МЗС Польщі.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

З якими проблемами борються українські мігрантки в Польщі в часи пандемії?

Рапорт фонду «Наш вибір»

Вже рік Польща змагається з епідемією COVID-19. Прийняті політичні рішення з цією метою спричинили глибокі зміни майже у всіх сферах суспільного життя, які відчули абсолютно всі жителі Польщі. Однак, численні рапорти сигналізують, що наслідки епідемії найбільше відчули жінки. Одним із них є рапорт про ситуацію мігранток з України, в якому зазначається, що цей нерівномірний вплив кризи особливо торкається жінок-мігранток.

Наприкінці лютого фонд «Наш вибір» у співпраці з Фондом імені Гайнріха Бюлля у Варшаві видав рапорт «Становище українських мігранток в Польщі в часи COVID-19» за авторством Мирослави Керик, Бенжаміна Коупа та Іванни Кілюшик.

Рапорт є комплексним дослідженням впливу наслідків епідемії коронавірусу та політичних рішень, прийнятих для боротьби з нею, на українських мігранток у Польщі. Дослідники представляють низку проблем в дев'яти сферах: легалізація перебування і праці, прекарна «нестандартна» зайнятість, ведення бізнесу, домашня праця та догляд за старшими людьми, дистанційне навчання та домашні обов'язки, суспільна інтеграція, охорона здоров'я, домашнє насильство, міграційна робота сила і ключові працівники.

В Польщі проживає понад пів мільйона українок, але лише п'ята частина з них може розраховувати на соціальну допомогу

Як зазначається в рапорті, згідно з даними фірми Selektyv в січні 2019 року в Польщі перебувало 1,27 млн громадян України, з яких 44% — це жінки (558 975). Більшість з них в молодому віці: 21-30 — 38%, 31-40 — 29%, 41-50 — менше, ніж 15%, понад 51 рік — лише 7%.

Згідно ж з даними Центрального статистичного управління (GUS), перед початком епідемії, під кінець 2019 року в Польщі перебувало 1,351 млн українців, а до кінця лютого 2020 року їх кількість зросла до 1,390 млн. Однак, в перші два місяці після запровадження стану епідемії (березні і квітні 2020 року) кількість українських мігрантів зменшилась на 11,5%. До України повернулося 160 тис. українців.

Станом на кінець грудня 2020 року лише 245 тис. українців мали дозвіл на перебування в Польщі, так звану карту побуту, з яких 109,5 тис. — це жінки. Більшість (80%) дозволів видано на тимчасове перебування (за даними Migracje.gov.pl).

Аж понад 1,1 млн українців перебуває в Польщі на підставі віз, безвізового руху або очікує на надання дозволу на перебування. Українці, а особливо українки, без карт побуту позбавлені багатьох прав. Вони не отримують державну соціальну допомогу, як хоч би 500+ чи допомогу по вихованню дитини, що є особливо важливими в часи коронавірусу.

У рапорті наведено такий приклад: «Українка із п'ятирічною донькою, чоловік якої загинув на війні в 2019 році, перебуває в Польщі по візі. У березні 2020 року вона склала документи для отримання дозволу на перебування на підставі роботи прибиральницею в лікарні. В листопаді, на момент інтерв'ю, мігрантка не отримала ще жодної відповіді. У зв'язку з цим вона не кваліфікується до 500+ чи допомоги самотнім матерям, хоча легально працює і сплачує податки».

Ілюстрація з рапорту фонду «Наш вибір»

Легалізаційна (не)революція і масова втрата роботи

На законодавчому рівні термін дії всіх документів, які засвідчують легальність перебування і праці мігрантів, продовжено до 30 днів від дня скасування стану епідемії. В зв'язку з цим всі іноземці змогли легально залишитися в Польщі.

Однак, внаслідок накладених обмежень, які вплинули перш за все на сектор послуг: гастрономію, туризм, готельний бізнес, опіку над дітьми та домом та інше — де в основному працювали українські мігрантки — призвели до втрати ними роботи. Як наслідок, станом на кінець червня 2020 року, згідно з даними Управління соціального страхування Польщі (ZUS), кількість українців, які сплачували внески на соціальне та медичне страхування скоротилась на 21,5 тис. в порівнянні до кінця грудня 2019 року (з 172,5 тис. до 151 тис.). Ці українки залишилися без джерела доходів та медичної опіки.

Внаслідок зміни роботи, мігрантам потрібно отримувати новий дозвіл, терміни видачі яких в часи пандемії стали неприйнятно довгими.

«Одна з респонденток, мама двох дітей, які проживають з нею у Польщі, розповіла, що втратила роботу, але їй вдалось знайти іншу. Однак на новий дозвіл довелося чекати чотири місяці. В той час, в період першого локдауну, її сім'я не була в стані заплатити за житло, тому вони мусили тимчасово жити у знайомих», — повідомляється у рапорті.

Через неможливість так довго очікувати на отримання нового дозволу, українки змушені працювати нелегально, без медичної охорони. Це додатково позбавило їх відчуття безпеки в такі складні часи, позаяк за нелегальну роботу їх можуть навіть депортувати.

Кордон розділив родини

Рапорт інформує, що втрата роботи вплинула також на бажання українок повернутися до дому, а через майже повне закриття кордонів та призупинення транспортного сполучення, вони не могли цього зробити. За даними прикордонної служби (SG) за 2020 рік, пандемія призвела до зменшення кількості осіб, які перетинають польський кордон до -53%. Як наслідок, мігрантки не могли відвідати свої родини в Україні. Обмеження безвізового руху вплинули на те, що матері не можуть привезти своїх дітей до Польщі.

Рапорт також вказує, що обмеження, пов'язані з перетином кордону, зупинили циклічну трудову міграцію українок, тобто періодичну заміну роботу з іншою особою, наприклад, при прибиранні чи догляді за старшими людьми.

«Одна з респонденток розповіла, що протягом року, ще до локдауну, не могла поїхати додому в Україну, так як перебувала в процесі отримання карти побуту. Карту отримала, але почалась епідемія, тому знову не могла поїхати до дому. Навіть після відновлення транспортного сполучення вона не могла поїхати в Україну, так як після повернення до Польщі потрібно відбути карантин. Чого вона не могла зробити в орендованій квартирі, так як орендує її з іншими українками. Для відбуття карантину потрібно було б орендувати інше житло, що вимагає додаткових витрат. Раніше вона постійно їздила додому, навіть просто на вихідні, особливо коли було психологічно важко від проблем у Польщі. В такий спосіб вона регенерувала сили».

COVID-19 призупинив інтеграцію українок і їхніх дітей

COVID-19 призупинив інтеграцію українок і їхніх дітей

Проблеми із дистанційним навчанням дітей особливо відчули українські мігрантки, а найбільше — самотні матері. Появились проблеми, пов'язані із поєднанням роботи та доглядом за дітьми. Мігрантки часто не мають в Польщі родинної підтримки: матерів чи бабусь, на яких можна було б залишити дітей в той час, коли потрібно працювати.

Діти, яких батьки привезли до Польщі напередодні чи під час пандемії, не були в школі та не знають своїх однокласників. Відсутність спілкування з польськими ровесниками затримує їхню адаптацію та вивчення польської мови.

Інтеграція українок також зупинилась через обмеження до мінімуму соціальних контактів. В інтернеті вони

спілкуються та шукають допомоги переважно в закритих групах українських мігрантів. Брак часу, складні умови проживання (ділення кімнати з іншою людиною) та відсутність техніки стоять на перешкоді вивчення польської онлайн.

«Є українка, яка працювала до локдауну нянею та доглядала дітей в польських родин. Спілкувалась з батьками і дітьми польською, яку, між іншим, в такий спосіб могла вивчати. В часи епідемії вона втратила роботу та зазначає, що ні з ким не спілкується польською та вже відчуває регрес в своїй інтеграції».

Мігрантки-жертви домашнього насильства не знають, де шукати допомоги

Українки також страждають в Польщі від домашнього насильства, рівень якого особливо зріс внаслідок локдауну і постійного перебування партнерів разом. В таких ситуаціях вони опиняються в особливо складних умовах: знаходяться далеко від дому; не мають підтримки рідних і знайомих, яких залишили в Україні; не знають, де шукати допомоги. Додатково все ускладнює відсутність інформації та гарячих ліній українською мовою. Українки не знають, чи можуть отримати допомогу польських організацій.

«Працівниці інфолінії для мігрантів фонду „Наш вибір“ розповіли, що жінки, які мають дозвіл на перебування в Польщі на підставі возз'єднання родини з чоловіком, в складних ситуаціях не знають, як з ним розстатись. Вони найчастіше не працюють, так як опікуються дітьми, тому залежні від чоловіка не лише легалізаційно, але й фінансово. Це використовують чоловіки, які погрожують жінкам анулюванням дозволу на перебування, якщо їх залишать».

Що потрібно зробити?

Окрім окреслення проблем мігранток в Польщі, автор і авторки рапорту пропонують низку рекомендацій, які могли б ці проблеми вирішити. Найважливіші з них стосуються політики та законодавства: опрацювання міграційної та інтеграційної політик, звертаючи увагу на потреби мігранток, видання дозволу на роботу з правом праці в конкретному секторі, а не прив'язаних до місця роботи, створення комплексної програми інтеграції дітей, збільшення кількості безплатних курсів польської мови. Серед інших рекомендацій вказано на необхідність адміністративної реформи з метою вдосконалення системи видачі дозволів на проживання та роботу, створення гарячої лінії українською мовою та підготовка інформації про форми та місця допомоги у випадках домашнього насильства. Важливо теж пропагувати значення роботи мігранток в часи пандемії. ■

Іванна КІЛЮШИК

УКРАЇНА

Кримський наступ України

Цього року Київ планує привернути міжнародну увагу до Криму. Посприяти цьому завданню повинен новий міжнародний формат переговорів – Кримська платформа.

Україна готується до інавгураційного саміту (23 серпня), на якому заплановано представити нову міжнародну ініціативу, присвячену майбутньому Криму – Кримську платформу. Чим більше інформації на заявлену тему, тим ближче до саміту, тим більше нервує Росія.

«Всі зусилля Києва щодо повернення Криму є нелегітимними і не можуть сприйматися інакше, як загроза агресії проти двох суб'єктів Російської Федерації. Ще раз нагадуємо, що будемо розглядати участь будь-яких країн і організацій в таких діях, включаючи ініціативу «Кримська платформа», як недружній щодо Росії крок, як пряме посягання на її територіальну цілісність», – прокоментувала 15 березня речниця російського МЗС Марія Захарова.

Кримська шахівниця

Спроби російських чиновників залякати Захід навряд чи спрацюють. У цьому річницю анексії Криму 26 лютого президент США Джо Байден виступив з різкою заявою, в якій повідомив, що «Сполучені Штати не визнають і ніколи не визнають анексію півострова Росією, і ми будемо разом з Україною протистояти агресивним діям Росії».

У відповідь прессекретар Кремля Дмитрій Песков заявив, що жодної «анексії не було», натомість у 2014 році відбулося «легальне об'єднання» півострова з Росією.

«Треба просто визнати факт возз'єднання Криму з Росією і факт того, що Крим вже досить давно, слава богу, знаходиться в статусі одного з регіонів Російської Федерації», – зазначив Песков.

18 березня керівники міністерств зовнішніх справ країн з G7 заявили, що не визнають жодної спроби Росії узаконити окупацію українського Криму.

«Ми, міністри закордонних справ країн G7, Канади, Франції, Німеччини, Італії, Японії, Сполученого Королівства та Сполучених Штатів Америки, та високий представник Європейського Союзу, єдині у своєму осуді подальших дій Росії щодо підризу суверенітету України, її територіальної цілісності і незалежності», – йдеться у заяві.

Слід підкреслити, що впродовж останніх місяців подібні слова з вуст західних партнерів України можна було почути доволі часто.

«І хоча минуло 7 років військової агресії, яка зруйнувала міжнародний лад і злагоду в Європі, ми, литовці, і далі твердо кажемо: Крим – це Україна... Ми підтримуємо територіальну цілісність та суверенітет України та вітаємо ініціативу Києва зі створення міжнародної Кримської платформи», – зазначив у виступі в Верховній Раді України 19 березня президент Литви Гітанас Науседа.

Україна активізує увагу

В останні місяці Україна намагається активно просувати ідею Кримської платформи серед своїх партнерів та заохочувати їх до участі в інавгураційному саміті.

1 березня українська віцеміністр закордонних справ Еміне Джапарова під час онлайн-засідання ОБСЄ закликала учасників зустрічі взяти участь в інавгураційному саміті Кримської платформи.

«Важливо спільно шукати відповіді на весь комплекс наслідків тимчасової окупації Криму та тримати цю проблему у постійному полі зору міжнародного співтовариства», – сказала Джапарова.

Кримська платформа – це міжнародний елемент затвердженої Радою Безпеки, але неопублікованої п'ятирічної Стратегії деокупації та реінтеграції Криму. В принципі, це новий консультативний та координаційний формат переговорів, завданням якого є мобілізація та залучення міжнародного співтовариства до ефективного реагування на анексію Криму Росією. Як пояснив сам Зеленський, вступаючи на посаду президента, він був здивований тим, що, на відміну від Донбасу, формат переговорів про Крим відсутній.

23 вересня 2020 року президент України під час 75-ї Генеральної Асамблеї ООН закликав партнерів України приєднатися до Кримської платформи. У грудні Зеленський заявив, що ідею Києва підтримали США та ЄС. Українську ініціативу

також підтримала Туреччина, а президент Республіки Польща Анджей Дуда висловив зацікавленість Польщі в участі у даному форматі.

Україна прагне деокупувати Крим

– Основна мета платформи – проста. Ключовим аспектом є деокупація Автономної Республіки Крим та міста Севастополя і об'єднання міжнародних зусиль для цього. По-друге, необхідно зберегти тему окупації Криму в межах міжнародного порядку денного та залучення наших партнерів до розбудови заходів з деокупації, – пояснює перша заступниця постійного представника президента України в АРК Дарія Свиридова.

Підготовку координує Міністерство закордонних справ України, до процесу залучені інші організації та установи. Київ хоче, щоб Кримська платформа діяла на постійній основі і не перетворилася на тимчасову ініціативу з випадковими зустрічами. Тому вона має три треки.

Перший трек охоплює керівників країн, відтак перший саміт відбудеться у серпні. Другий передбачає постійне спілкування на рівні урядів та парламентів. Третій стосується експертної діяльності та співпраці з неурядовим сектором: аналітика, пропозиції та рекомендації для учасників Кримської платформи.

– До завдань нашого представництва входить розробка конкретних ініціатив для підтримки контактів та утримання стосунків з жителями Криму: освітніх, медичних та цифрових програм. Тобто створення умов для деокупації та безпечної реінтеграції, – каже Свиридова.

Мова також йде про всебічну зміну підходу. Замість поточної ситуації, коли партнери України запитують «що вони можуть зробити?», Київ хоче показати своє бачення та запропонувати дії.

Кримські татари хочуть конкретики

У 2014 році кримські татари найбільш активно захищали український Крим мирним способом. У Києві є представництво Меджлісу кримських татар, який в Криму заборонила російська влада у 2016 році.

– Ми підтримуємо цю ініціативу. У попередні роки ми намагалися переконати владу слідувати подібній ідеї. Перш за все, ми хотіли відійти від черговості «зараз Донбас, а колись пізніше Крим», – говорить голова Меджлісу Рефат Чубаров.

Однак лідер Меджлісу стурбований конкретними пропозиціями та результатами, отриманими від ініціативи. Як зазначає Чубаров, з часу анексії жодна резолюція щодо Криму, прийнята на міжнародній арені (їх було кілька десятків), не була виконана Росією.

На його думку, для того, щоб Кримська платформа не стала черговим майданчиком, де будуть виголошені та підписані неефективні документи, Україна повинна запропонувати конкретні дії щодо Росії. Йдеться про «суттєве посилення тиску на Росію».

Чубаров вважає, що необхідно провести перемовини з основними партнерами: США, Великобританією та Канадою. Якщо їх владість переконати, інших переконувати буде легше. А темою має бути, наприклад, ембарго на російські енергоносії.

Меджліс також має претензії до авторів Стратегії з деокупації Криму, адже до документа не внесли принципів для кримськотатарської спільноти пропозиції. Йдеться про «визначення статусу Криму як національно-територіальної автономії, яка утворюється в межах Кримського півострова на основі реалізації кримськотатарським народом як корінним народом України свого права на самовизначення і яка є невід'ємною складовою України».

Між тим, у лютому російська влада заарештувала ще шість кримських татар. За даними українських правозахисників, більше ста кримських татар зараз перебувають у в'язниці за свої політичні та релігійні переконання. 3 березня російський суд засудив проукраїнського активіста з Криму Олега Приходька до п'яти років ув'язнення за підготовку терактів. ■

Петро АНДРУСЕЧКО, Київ

ПУЛЬС
УКРАЇНИ

Ввечері 20 березня біля Офісу президента у Києві відбулася акція «Не чуєш? Побачиш» на підтримку Сергія Стерненка, якому цього дня виповнилося 25 років. Пікетувальники кидали димові шашки, палили фаєри та скандували «3 днем народження, Сергій!», «Волю Стерненку!», «Свободу політв'язням» та інше. Також вони розбили вхідні двері, облили ОП червоною фарбою. Поліція назвала це хуліганством та пообіцяла покарати винних. Одного з учасників акції затримано. Біля Печерського райвідділку поліції сталися сутички між правоохоронцями та протестувальниками. Учасники акції також вимагали звільнити з-під варти (крім Стерненка) Андрія Антоненка, якого підозрюють у вбивстві журналіста Павла Шеремета, та інших політв'язнів; накласти санкції РНБО на заступника голови АП часів Януковича Андрія Портнова; відправити у відставку генпрокурорку Ірину Венедіктову та міністра внутрішніх справ Арсена Авакова. Офіс президента оцінив збитки, які були завдані будівлі під час акції на 2 мільйони гривень.

Адвокат Стерненка, який також брав участь в акції, заявив, що у квітні захист подасть апеляцію щодо зміни активісту запобіжного заходу взяттям на поруки.

Одеський активіст Сергій Стерненко є юристом за освітою та блогером, який раніше очолював одеський осередок організації «Правий сектор». Йому інкримінували викрадення тодішнього депутата однієї з районних рад Одеської області Сергія Щербича та розбійний напад на нього. Також в цій справі ексочільнику одеського «Правого сектору» закидали незаконне зберігання зброї. Стерненко на це відповідав, що справа є сфабрикованою. Він ув'язнений на 7 років та 3 місяці.

Станом на 21 березня в Україні підтвердили понад 11 тисяч нових випадків захворювань на COVID-19 за добу. 19 березня міністр охорони здоров'я Максим Степанов заявив, що в країні почався другий етап вакцинації проти коронавірусу. За даними Міністерства охорони здоров'я, станом на 20 березня в Україні від COVID-19 щеплено 104 342 особи. Того ж дня почалася вакцинація військових поза межами ООС. Фахівці прогнозують збільшення кількості нових випадків COVID-19. Президент Володимир Зеленський переконаний у безпечності вакцини від Covishield (AstraZeneca). У квітні Україна має отримати вакцини виробництва німецько-американської компанії Pfizer/Biontech.

Президент Володимир Зеленський підписав указ про продовження санкцій проти російських банків «Сбербанку» і «Промінвестбанку» ще на три роки. Фінустановам заборонено здійснювати будь-які операції, які передбачають переказ коштів або виведення капіталів за межі України на користь пов'язаних з цими банками осіб. Пропозицію щодо введення обмежень проти російських банків вніс Національний банк України. Раніше Рада національної безпеки і охорони ухвалила рішення про продовження санкцій. У 2017 році, тодішній президент Петро Порошенко ввів у дію рішення Ради нацбезпеки та оборони про санкції щодо цих банків строком на один рік. У 2018 та 2019 роках обмежувальні заходи проти російських банків продовжували.

Українська православна церква Московського патріархату провела в кількох містах України хресну ходу. В деяких участь брали тисячі людей (часто без дотримання необхідної відстані між людьми та без одягнення масок). У Харкові в центрі міста пройшла хресна хода з молитвами за порятунок від пандемії. У ході взяли участь 3000 осіб. Також хода пройшла в Черкасах, Запоріжжі, Херсоні та Києві.

Київський апеляційний суд скасував в більшій частині рішення Дарницького районного суду (від 19 жовтня минулого року) про заборону розповсюдження накладу книги «Справа Василя Стуса» до усунення з тексту окремих фраз, що стосуються тодішнього адвоката Стуса Віктора Медведчука. Суд постановив апеляційні скарги Вахтанга Кіпіані і видавництва «Віват» задовольнити частково. Це рішення може бути оскаржене у Верховному суді протягом 30 днів. Були скасовані рішення щодо заборони використання імені Медведчука, інших фраз і заборона на розповсюдження тиражу книги. Суд постановив стягнути з Віктора Медведчука на користь Вахтанга Кіпіані та ТОВ «VIVAT» по 768 грн 40 коп. судового збору.

Підготувала Христина ЗАНИК

ІНТЕРВ'Ю

«Мій ОКСОМит. Моя антипандемічна терапія»

«Якби не пандемія, я б сьогодні жила у Гданську, ходила на пари до університету, але не мала б свого бізнесу», – говорить Анна Ганаско з невеликого села Рабацино у Поморському воеводстві, яка робить вручну аксесуари для волосся.

«Стрічки для волосся, прикраси та аксесуари. Все виготовляється в маленькій студії, в затишній хаті, що робить кожну річ, яка виходить з-під моєї голки, унікальною та винятковою», – це з твоєї сторінки у фейсбуці. Розкажеш історію свого домашнього бізнесу під назвою OKSOMYT?

Все почалося рік назад, коли життя перевернулося догори дригом. Обставини закрили нас вдома, у всіх жах і страх. Я повернулася додому: університет в кімнаті, друзі на екрані і багато вільного часу. Щось треба було робити. Маски! Їх ніде не було. Вдома я мала чимало різних тканин, стяжок, резинок для ляльок-мотанок, є швейна машинка. Я тільки флізелін купила та інструкцію підшукала в інтернеті. Всі тоді шили, почала і я. Де я навчилася шити на машинці? Поняття не маю. Але як тільки закінчувалися онлайн-заняття, моя стара машинка ставала на місце планшета і починала торохкотіти. Так я забезпечила масками всю родину, а також знайомих та сусідів – за «дякую» або шоколадку. Були різні історії. От, наприклад, сусідка під вечір дзвонить, каже, що потребує на завтра чотири маски, бо терміновий виїзд, а ніде не може купити. Будуть? Будуть. Ранком я їй повісила на тину шість кольорових масок, загорнутих у мішечок. Вони їхали і забрали по дорозі, навіть не знаю коли. Після обіду дзвонить

знов, дякує і говорить, що мішечок там повісила, заберіть. Дійсно, був на тину та ще й з солодким «Рафаелло»! Добре, що високо висів, і пес не з'їв. Іншим разом попросили мене пошити серйозні маски, аж у чотири верстви флізеліну – для людей, яким необхідно було поїхати до лікарні. Теж пошила. А потім десь у квітні дешеві та якісні маски з'явилися майже в усіх крамницях, то вже шити не було сенсу. Моя машинка замовкла...

А тканина, резинки, нитки, напевно, залишилися.

Лишилося цього добра багато метрів – хоч на ринок нести. І тоді вкотре на моїй дорозі стали пандемічні обмеження. Закрилися перукарні, а виглядати як людина треба ж. Щось собі там замотувала в косичку, щось спинала, потім почала шити і так створила ідеальну резинку для волосся. А далі другу, третю, наступні. І от я знов шию і дарую свої роботи близьким. Резинки сподобалися всім від самого початку. Головне, що дівчата почали їх носити, то вже і хвалити не мусили. Розумілося само собою, що підходять. Почала я обирати цікаві тканини, різних кольорів і текстур. Шукала і тут, в Битові, і в мережі. Хто шукає, той завжди знаходить – і я знайшла. В маминій шафі вони, привезені у валізах, збиралися роками та відкладалися на вічне «знадобиться».

Не скажу, що бачила радість у маминих очах, коли відрізала перший шматочок дорожньої тканини, але потім мама все одно здалася: «Бери, роби, що хочеш».

Як ти придумала назву своєму домашньому бізнесу?

Одного разу бабуся спитала, що я шию. Тут я задумалася, що роблю і як це назвати. Резинки для волосся? Напевно, не «гумки», але і не «scrunchies» – бо бабуся не зрозуміє. Придумала «оксомитки». Чому така назва? Вона сама народилася. Оксамит м'якенький і приємний, а в мене друг ім'я Оксана. Так і з'явився ОКСОМит.

Зараз ти вже їх продаєш. Певно, багато кого цікавить, чи є з цього реальний прибуток?

До того, як починати продавати, треба було мені навчитися, як відкрити і вести магазин в інтернеті. За порадами їздила до фахівців з управи гміни та староства. Вони підказали, що і як робити – і oksomyt.pl відкрився. Хобі відтепер перетворилося на роботу: треба пошити якісно, упакувати гарно і цікаво, відправити терміново. Я сама придумала і зробила логотип, сама фотографую і описую свої оксомитки, веду інстаграм-сторінку і крамничку ОКСОМита. Перш за все, ОКСОМит приносить мені велике задоволення і радість. Якийсь невеликий прибуток із цього є, проте в основному я це роблю, бо люблю. Обожаю стукіт машинки. Мене поглинає процес проектування і виготовлення фінальної оксомитки. Я все роблю сама, у своїй кімнаті. Моя ідея оксомиток – зроблене вручну, без зайвих витрат тканини. Причому, це все ж моє хобі. Я, перш за все, студентка 3-го курсу напряму «педагогіка» в Гданському університеті. Зараз пишу бакалаврську роботу про українське шкільництво у Польщі. Збираю матеріали, надсилаю вже написані розділи, здаю предмети, роблю проєкт, складаю екзамени.

Зараз є лише польськомовний варіант твоєї сторінки. Ти не думала зробити теж український?

Звісно, що хотіла би вести інтернет-магазин трьома мовами, але поки що для мене і однієї забагато. Я роблю свої дописи і ставлю хештеги польською, українською і англійською мовами. Всі теж можуть прочитати, що тканини з України.

Хто твій клієнт?

Мої оксомитки першими помітили і починали купувати подружки-українки. Вони мені додали тим сили. Потім серед покупців з'явилися їхні подружки і подружки подружок – і пішло як круги по воді. Покупці до мене повертаються, тобто, думаю, задоволені продуктом. Я для них стараюся. Останнім часом я вже перестала впізнавати клієнтів. Отже, видно, вони прийшли вже не за дружньою рекомендацією. А ще, прикраси почали замовляти хлопці для своїх дівчат. Вони знають, що отримають від мене оригінальний продукт, ще й упакований гарно, а це дуже важливо. Зразу ж можна подарувати, бо в середину, на прохання, я теж додаю підписану для дівчини листівку з її іменем.

Чи є якісь періоди в році, коли помічаш більше зацікавлення твоїми прикрасами?

Найбільше моїх оксомиток вийшло в світ у грудні-січні. У січні перша посила з оксомитками полетіла до Канади (і не для родини). Я їх тоді святково упакувала у формі прикрас на ялинку. Це теж була для мене радість і забава. Тоді теж зняла з другом рекламний святковий ролик. Він є на моїй фейсбук-сторінці і на oksomyt.pl.

Де ще носять оксомитки і що з твоїх товарів найбільш популярне серед клієнтів?

Звичайно – у Польщі, а також у Швейцарії, Італії і Україні. Цей мій домашній бізнес відкриває такі сфери життя, про які я ніколи не думала. Я навчилася багато нового і все ще вчуся. У моїй крамничці в асортименті спочатку були тільки оксомитки. Проте якось одна молода мама попросила в мене дві оксомитки – для себе і доні – та метелики з цієї ж тканини для чоловіка і синочка на хрещення. То вони вже тепер теж доступні. Нещодавно я допрацювала прототипи косметички і тепер шию їх під замовлення. Найбільш популярними є вироби з українських тканин, бо таких ніде нема. Це просто хіт. Одна, дуже мила моему серцю пані, отримавши оксомитки, які замовила для своїх учениць на закінчення шкільного року, написала у фейсбуці: «Ми, українки, носимо все українське, від чобіток до оксомиток». І нехай так буде. ■

Павло ЛОЗА

Фото з архіву Анни Ганаско

ГРОМАДА

Багатокультурність як шанс розвитку ґмін

Самоврядники з Об'єднання вармінсько-мазурських ґмін прикордоння у безрезультативній над стратегією розвитку. В полі їхнього зацікавлення є нацменшини і потенціал багатокультурності.

Організація була створена в 2019 році, її центром стала гміна Барцяни, а головою – війт Марта Камінська (минулого року в інтерв'ю для «НС» вона розповідала про ідею розвитку українського осередку в селі Асуни). В Барцянах, але й на території інших гмін-членів об'єднання, проживає багато українців. Так є в Браневі, Лелькові, Гурові-Ілавецькому, Срокові, Будрах

тощо. Можливо, до ініціативи приєднається ще Венгожево та Позездже. Всі ці гміни відомі активними структурами Об'єднання українців у Польщі та їхніми культурними заходами. Тут можна згадати «Народні гуляння» в Асунах, «Українські барви прикордоння» в Браневі, «Еколомію» в Гурові-Ілавецькому чи «Відкриття культурного сезону українців Вармії та Мазур» у Срокові. Під час минулорічного 25-річного ювілею останнього заходу і відзначень 30-ліття ОУП війт гміни Сроково Марек Ольшевський, зокрема, відзначав: «Українські лідери – це люди, які витривало діють для своєї громади, пам'ятають свою історію та коріння. Так вони добре служать Польщі і нашій гмінній спільноті». Такі слова лунають часто і в різних місцевостях, стаючи доказом нашого серйозного внеску у життя місцевих

громад. До речі, нерідко в заявках про зовнішнє фінансування навіть сільські ради пишуть про багатокультурний характер їхніх місцевостей чи проживання мешканців різних конфесій, наприклад, греко-католиків. Вони розуміють, що це додаткові бали у їхніх клопотаннях щодо обладнання пленерного місця відпочинку у селі, дитячих чи тренажерних майданчиків. «Іншість» має свою цінність і в плані розвитку туризму. Зовнішніх гостей, а з ними реальні кошти, які залишаються на місцях, можуть приваблювати й наші храми. А їх на згаданій території не бракує.

З огляду на це, не дивно, що на безрезультативній зустрічі в Барцянах в межах розробки стратегії розвитку гмін пограниччя національні меншини та багатокультурність були визнані «важливими засобами розвитку».

В колі пріоритетів є також покращення дорожніх сполучень, створення умов для нешкідливої промисловості та розвитку бази активного туризму чи збереження чистого повітря. Представники місцевого самоврядування переконані, що в цьому регіоні потрібно створити базу санаторіїв та будинків для людей похилого віку, умови для бізнес-туризму, а також відтворювати традиційні професії шляхом передачі знань молоді від досвідчених ремісників. Звичайно, потрібні також місцеві програми підтримки підприємницької активності, підготовка гмінних територій для інвестицій та ставка на «зелену енергію».

Самоврядники бачать шанси розвитку й у транскордонній співпраці із сусідньою Калінінградською областю. Але на думку експертів-радників, в цьому питанні краще не мати великих очікувань. Бо такі ініціативи, як створення нових пунктів перетину, вирішуються не на місцевому, а на державному рівні. До того ж, якщо в

ГРОМАДА

Мобілізація перед переписом

У регіональних відділеннях Головного статистичного управління (ГСУ, GUS – пол.) відбуваються зустрічі з меншинами. Їхньою темою є перепис населення, який почнеться вже 1 квітня. Друковані матеріали – це ключова, але не єдина проблема. У переговорах брали участь, зокрема, голови Перемиського, Ольштинського та Поморського відділів Об'єднання українців у Польщі.

Ряшів

На зустрічі з ряшівськими працівниками ГСУ голова Перемиського відділу ОУП Ігор Горків попросив доставити друковані листівки і афіші в офіси організації в Перемишлі та Сяноці. Водночас зауважив, що необхідно усунути мовну помилку в україномовному варіанті матеріалів. Також Ігор Горків запропонував, щоби ГСУ викупило рекламу в «Нашому слові». «Це найбільш ефективний метод звернутися до української громади, оскільки тижневик вважається в ній перевіреним джерелом, так само, як і події та ініціативи, про котрі він повідомляє», – йдеться в його письмовому зверненні до ГСУ. Наступна пропозиція стосувалася інтернет-сторінок міст, гмінних і повітових управлінь та шкіл у регіоні. На думку очільника Перемиського відділу, там всюди повинна бути інформація про важливі для нацменшин деталі перепису: національність, мову та віровизнання. Він рекомендував працівникам ГСУ співпрацювати з церковними структурами, вказуючи на широку мережу парафій. Питав також про можливість бути волонтером і про допомогу у самопереписі, особливо старшим особам: «Мені сказали, що з цим не буде проблем, тому що з одного і того самого комп'ютера, планшета чи мобільного телефона можуть записатися кілька осіб. Однак, після якогось разу система може перевірити: чи на другому боці жива людина, чи, може, комп'ютерна програма, яка її вдає, – бот».

Інші зауваження висунули представники ромської громади. Йдеться про те, що в телефонному переписі опитувані можуть не захотіти подати свої дані невідомій людині. У зв'язку з цим на зустрічі вирішили, що в воєводському управлінні буде створений спеціальний телефонний номер для підтвердження особи державного переписувача. Разом з тим, як заявлено під час зустрічі, значна частина ромської громади не має довіри до перепису загалом і не розуміє, чому саме він має служити. Розповсюджуються навіть теорії змови, що на основі зібраних даних уклада-

тимуться якісь списки для можливих переслідувань. Це добре показує, яким важливим є роз'яснення цілей статуправління. Водночас, важко позбутися враження, що ГСУ надто довго зволікає з такою кампанією. А вона потрібна ще й тому, бо, як зауважує Ігор Горків, меншині середовища – як українське, що має досвід тоталітарних репресій – можуть побоюватися будь-якого збору інформації про себе. Тому, на думку голови Перемиського відділу ОУП, роз'яснювальна кампанія повинна бути максимально широкою і вчасною.

Наступні виклики пов'язані з пандемією. Десять років тому ми могли використати свої численні культурні події для промоції перепису і надання прямої допомоги в участі у ньому. Зараз в умовах локдауну контакти між людьми обмежені, а заходи не відбуваються або проходять онлайн в інтернеті. Це проблема, але й шанс. Бо, як зауважує Ігор Горків, онлайн-ініціативи часто збирають немалу публіку – дуже багато людей дивиться різні заходи в інтернеті, зокрема літургії. Це додатковий простір і можливість реклами самого перепису, а також заохочування членів нашої громади до участі в ньому. Як приклад, він згадає минулорічний концерт Юлії Дошної та Антонія Пільхи в Народному домі у Перемишлі. Статистика на фейсбуці показала, що ця подія зацікавила близько 50 тисяч осіб. Ще кращі можливості має церква, яка щонеділі транслює служби божі в інтернеті. «Я зі свого боку дуже заохочую до участі в переписі. Бо, хоч результати у 2011 році були кращими, ніж у 2002-му, але вони і досі не дають справжньої картини. Нас все-таки більше», – підсумував Ігор Горків. Він звертає увагу ще й на те, що з часу останнього перепису значно виріс рівень діджиталізації суспільства, зокрема й нашої громади. Цей технологічний стрибок є шансом показати себе як численнішу громаду.

Гданськ

У зустрічі в Гданську, крім українців, брали участь кашуби, караїми та білоруси. ГСУ повідомило про можливість за-

мовити в них листівки та афіші мовами своїх громад. Відомо також, що перепис буде популяризуватися в місцевих медіа. На гданській зустрічі обговорювалося й питання допомоги старшим особам. «Маємо комп'ютери і технічна допомога з нашого боку напевно буде», – говорить голова Поморського відділу ОУП Єлизавета Кремінська. На зустрічі ГСУ представило загальну презентацію про деталі перепису, зокрема питання щодо національності та мови домашніх контактів. Очільниця Поморського відділу переконана, що саме ця частина питань потребує активнішої промоції. «Зараз збиратиму інформацію про кількість потрібних нам друкованих матеріалів, а опісля передаватиму її до наших гуртків», – каже Єлизавета Кремінська. На її думку, не можна виключити проблем у телефонному зв'язку переписувачів з людьми, тому потрібно максимально використати інтернет-самоперепис. Гданська дискусія підтвердила, що одним з вагомих викликів буде контакт зі старшими людьми. Як зазначили представники ГСУ, приблизно 5% населення – це люди у віці 85 і більше років. Половина з них самотні і до того ж часто живуть поза великими осередками. Поки що в статуправління немає ідей, як максимально ефективно посприяти участі цих людей у переписі. Під час гданської зустрічі звертали увагу й на те, що обов'язок участі в переписі охоплює й мігрантів з України. «Всі ми мусимо взяти участь у переписі і заявити, що ми українці. Від цього просто залежить наше майбутнє», – підсумовує Єлизавета Кремінська.

Ольштин

Голова Ольштинського відділу ОУП Степан Мігус звернув увагу на відсутність офіційного звернення до організації у справі набору переписувачів: «Якби така інформація була, то ми б знайшли охочих з нашої громади». Тепер єдиний шанс включитися у таку роботу з'явиться тоді, коли бракуватиме переписувачів і оголошуватимуть додаткові набори та навчання. «Мене найбільше непокоїть те, чи знайдуться молоді люди, які захочуть допомогти

у самопереписі тим людям, що не вміють користуватися комп'ютером», – зауважує голова Ольштинського відділу ОУП. Він підкреслює також, що перепис буде складним питанням з огляду на пандемію та страх людей за своє здоров'я. Якщо фізичні контакти будуть ускладнені, то, на думку Степана Мігуса, треба робити ставку на телефонний зв'язок наших волонтерів з тими, хто потребує допомоги. На окремих гуртках, за словами Степана Мігуса, зараз більша відповідальність ще й тому, що немає масової кампанії на рівні центру організації, як це було десять років тому. Але також тому, що з огляду на пандемію в столиці воєводства немає студентів, на волонтерську допомогу яких можна було б розраховувати. Ще до ольштинської зустрічі зі статистичним управлінням Степан Мігус розіслав звернення до голів місцевих гуртків ОУП у справі перепису. У документі, зокрема, наголошується: «Пропоную, щоб при кожній ланці ОУП і парафії УГКЦ скликати мобільну групу, яка могла б допомогти нашим громадам взяти участь в переписі за допомогою інтернету. За згодою пароха це могло б відбуватися в прицерковних світлицих за участю молодих людей, добре ознайомлених з роботою інтернету». На думку Степана Мігуса, в такій ситуації 2-3 волонтерів було б достатньо, щоб справитися з завданням максимум впродовж двох місяців. «Нас дуже активно підтримує ольштинсько-гданський єпарх, владика Аркадій Трохановський, з яким нещодавно відбулася розмова на цю тему. Дуже сердечно прошу всіх про відповідальне ставлення до цього заходу», – пише Степан Мігус у зверненні.

В попередньому переписі у Вармінсько-Мазурському воєводстві було зафіксовано близько 13 тисяч людей, що ідентифікували себе як українці. Це найбільша цифра з усіх воєводств, але треба пам'ятати, що в цей регіон потрапила і найбільша кількість депортованих в рамках акції «Вісла». За словами голови Ольштинського відділу, в регіоні неможливо точно встановити кількість людей з громади, але, вочевидь, їх більше 13 тисяч. У переговорах з місцевою владою було згадано про приблизно 70 тисяч українців, що влада і не заперечує. Степан Мігус каже, що в переписі збереглася можливість подвійної національної ідентифікації. Це вдале рішення, з огляду на щораз більшу кількість змішаних подружжів. Їхні діти повинні мати право вибору між різними ідентичностями. «Наша участь в переписі важлива, бо на цій основі ми можемо звертатися за підтримкою наших проєктів, шкіл, пунктів навчання тощо. Це дуже суттєвий аргумент», – підсумовує голова Ольштинського відділу ОУП.

Організаційно українська громада, хоч і не без хвилювань, але, здається, готова до перепису. Свої завдання, на томість, має виконати державна сторона. Але головний мобілізаційний обов'язок все ж таки лягає на кожного з нас – це завдання буде мірилом нашої громадської позиції та потенціалу української громади у Польщі. ■

Сторінку підготував
Григорій СПОДАРИК

→ Польщі органи місцевого самоврядування незалежні, то в сусідів досі практично все вирішується на рівні Москви. Однак слід визнати, що напрямок думки самоврядників з північних регіонів є правильним. У цьому переконує польсько-український досвід і такі рішення, як Малий прикордонний рух.

В суспільному плані прикладом для Півночі могла б бути діяльність о. Стефана Батруха – голови Фонду духовної культури прикордоння в Любліні. Його «Дні добросусідства» на польсько-українському кордоні дозволили людям краще пізнати культуру та музику сусідів, а також сприяли відкриттю пунктів перетину кордону. На Півночі зараз щось подібне неможливе, але приклад зі Сходу показує, що ідеї повинні мати своїх послідовних носіїв.

Головною перешкодою у реалізації цілей Об'єднання вармінсько-мазурських гмін прикордоння є обмежені бюджети. Тому члени організації ви-

Зустріч членів Об'єднання Вармінсько-Мазурських гмін прикордоння 4 березня
Фото Григорія Сподарика

рішили разом шукати вирішення ситуації та фінансування, в тому числі на рівні Європейського Союзу. Для українців корисним може бути те, що наша присутність враховується у планах самоврядників. З іншої точки

зору можемо також глянути і на наші заходи. Бо місцева влада, підтримуючи їх, допомагає не лише нам, але й також собі. Пандемія цей взаємовигідний симбіоз обмежила, але вона не триватиме вічно. ■

Гладышівська церков покрасьніє

Кілько Львова в Гладышові

Храм будувано од 1937 рока, а іконостас ест в нім од недавна. Зо «старовіку» доповім ишы лем того, же одправляти в нові церкви зачало ся од 1938 рока, и того, же іконостас запроектувани ест так як и церков през львівських мытців. Завдяки церкви Гладышів ишы міцніжше звязани ест з градом Лева, медже іншима, за справом о. Якова. Лампады з перед намісних ікон, два свічники стоячы при тетраподі и насыщінны лампашы тіж зо Львова до нас приїхали. До 47' рока в гладышівскім хорі царювали галицькы напівы, они аджи и пак през долгы роки в православні каплиці ишы были плеканы, о хоц бы незабытне *Тебі поєм* Бортнянського, ци *Хто Бог Велий*. То нич, же в селі, крім егомосьця и диригента (был ним львівскі студент Хомяк, гладышовянин), но и кількох інших ишы осіб більшість хыбаль нич не знала о Бортнянскім, хоц о Бортнім каждый чул. Все вшыткым подабало ся кед в каплиці, од 1938 рока в нові церкви, а пак од 1967 рока зас в каплиці зазвучало торжественне *Тебі поєм*, тіхіщке, але на голоси розписане *Вірую...*, ци достойне *Єлиці...* або *Разуміте язици...* Кед так само як перед 1947 роком святачній залунало, чули сме, же родиче наші радіют. Мали сме красны свята, справжні веселы не лем в святачных бажанях. Святачній настрій творили не лем прекрасны голоса співаків, тых сперед выселеня. Співали тоты самы люде спрагнены свого, котры на двадцет років замовкли, адже нич в тім чудного, же випошени од такого хорового співу експлодували його красом. Бесідую о хоровім посьці, бо так лекше зрозуміти одкале брала ся в них така велика радіст, наші родиче співали не ротом, горлом ци перепонем, а радісними серцями и цілом своім душою. Мали сме чест и приємніст цілыма пригорщами черпати з їхньої радости, вшыткых ньом потрафили обдарувати. Товди юж до цна ня переконали, же радіст ест заразлива, сама цілий час росне, никому ей не бракне, все переходить на інших. Тепер, на жаль, того радісного, прекрасного, старинного, хорового співу юж не почуєте ани в великі церкви, ани в каплиці. Так то юж ест, же не każde нове буде краще.

Проект підкопального простору церкви у селі Гладышів у Польщі

Нич а нич не брешу, правду раджу, гладышівська церков справді за недовго покрасьніє и то барз. Не розходить ся о сьпів. Стане ся так завдяки мешканцям Львова, до котрого оддали сме єдного зо своїх бывших парохів. Отець Ярослав Мадзелян, ієромонах Яків — студита, кед перешли на заслужену пенсію, осіли в Монастирі Унівской Лаври во Львові. Кед ся довідають, што в наші церкви буде ся діяло, з нами будуть радіти. Смотте, ХХІ століття, а «ган-

дель» вымінни діє, Львів дармо дістал нашого пароха и жытелі того старинного граду дармо іконами прикрасят барабан копулы нашої святаїні. А стане ся так за справом: **Проекту підкопального простору церкви у с. Гладышів у Польщі.** Авторком проекту ест **Аліна Грубець**, студентка 6 курсу кафедри сакрального малярства Львівской Національной Академії Мистецтв, а керівником ей дипломной роботи ест доцент **Кость Маркович**, професор Львівской Національной Академії Мистецтв.

Штырьох євангелистів

Завдякинимбудемематирозписаных штырьох євангелистів в парусах навы (то трикутники верхом обернены на

долину, тоты парусы дають майштрам змогу з квадратуры сьцін в копулі перейти в колесо). Євангелисты вписаны в барабан будут тримати не лем угла сьцін копулы, они будут нашіма Атлясами, котры двигають християнскі світ на своїх плечох. Кед будуттам, виразніжше и голосніжше промовит до нас важна правда, же Господньом Євангелийом, списаном апостолами, в нашім грішнім жыттю грізуєме канти-рогы. Кед жыєме євангелийными правилами, грішне, наше, туземне жыття зачынат ся міняти, прямуєме до Бога и за то квадрат стає ся колесом, а мусите знати, же в іконі колесо ест символом Бога. То

за то каждый святий на іконі доокола головы має золотий німб. Золоте колесо німбу підповідат, же свята фурт голову мали занята Богом, же лем около Божых справ їх жыття минало, же того, што робили, робили найліпше як знали и все лем волю Всеvyšнього чынили. Бесідують, же главом вшыткого, што робили — был Бог, а они были лем знаярьом в Його руках, адже слава Богу ся належить, а не ім.

Ікон тых ишы в церкві не є, а ум и серця наші юж ся нима тішат, лем за то, же егомосьць вказали нам іх на двох знімках. Пандемія бороздит, кед бы тотя коронувана біда на Україні и в нас не розсідала ся, то середина церковной бані гладышівского храму юж давно іконами была бы розписана.

Ангелы

Крім згаданных апостолів, в барабані копулы нашої церкви мати маме ишы ангелів. Як на разі видиме іх лем на знімках плянів того благодарного діла. Крім апостолів, в барабані нашої копулы буде стояло ишы штырьох великих и достойных ангелів в людскі подобі, правдивых Архистратигів з великыма крылами и в як сьніг білім одязі. Пляны плянами, а жыття все по-

свому мандрує, на тім скінчу юж опис великих ангелів, бо в плянах маме лем іх зарисы, но и сут в них одступства. На сьцінах нашого храму зображуванных іх ишы ніт, за то цид. Єгомосьць повідали, же дашто в плянах ишы може ся змінити. Знаме, же під штырьома виглядами в середині церковной бані розписаны мають быти ишы и інші ангелы, меншы од описаных. Они записаны будут лем символічно, вздриме іх під видом крылатого креста. В середині мають мати вписане колесо и штырі меншы крыла на кінцях креста, што припомянати має о їхній нестриманній готовости до служіння Богу и людям. Іх вигляд нагадує квадрат и колесо, што значыт, же іхне жыття крутит ся лем вколо справ Божых, же Богу и людям все сут готовы служыти и за то іхні крыла взлітають в штырі страны світу. Ангелы фурт готовы сут летіти всяди там, де лем жыє дакі человек нагло потрібуючий Божой помочы, до котрого Бог іх пішле (грецке «ангелос» — то посланец). Мож повісти, же за то хыбаль не мають зображуваного лица, они так як св. Павло жыють сьвідомостью, же не жыють своїм жыттьом, же так по правді, то лем Бог в них юж жыє, бо они для космосу гмерли, жыють юж лем для Бога и для нас.

Гуцульскы прикрасы

В небі нашого церковного барабану, крім згаданных ангелів, но и Бога очывидно (Бог буде зображений лем символічно в виді колеса в самім центрі копулы), присутни будут и Гуцулы. Ангелів присутніст никогу ту не повидна чудувати, они все коло Божого престолу хмарами літають, а кед од нього ся оддаляють, то все лем з Божой воли, бо до нас, люды, іх післал. В нашім барабані не вздриме Гуцула, там мають быти присутны лем прикрасы їхньої культури. Зо двору каждый видит, же брыла гладышівской церкви навязує до гуцульської культури. Адже кед гвойдеме до середини — не повидно нас чудувати, же дакі Гуцул в небі юж ест и своіма народніма прикрасами спільному нашому Богу небо по-своему прикрасил, хоц знал, же оно на землю зыйде на Лемковині. Таж Рай ест и його новым вічним домом. Адже тоты гуцульскы прикрасы барабану гладышівской церкви підповідают, же в Раю, адже найщасливішій місци, за яким человек ціле жыття тужыт, барз бракує декотрым рідных Карпат. ■

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА

Фото надіслані автором статті

Заради майбутніх поколінь

Лемківський освітній фонд імені Івана Криницького (ЛОФ) існує з 2004 року. Протягом 16 років він надає допомогу учням середніх шкіл та студентам, зокрема дітям з багатодітних родин та напівсиротам. Фонд заохочує стипендіатів серйозно ставитися до навчання та бути активними у житті нашої громади. Про успіхи молоді свідчать свідоцтва, атестати та довідки з високими оцінками, які вони кожний семестр представляють фонду. Деякі з них вчать на двох факультетах, дехто пише та захищає наукові дисертації, а після закінчення вищих навчальних закладів усі розпочинають професійну кар'єру. На стипендіальний фонд йшли банківські відсотки (яких тепер немає), 1% подат-

ку, який перераховують приватні особи, та пожертви добродіїв для ЛОФ.

Лемківський освітній фонд особливо сильно підтримує подружжя — Данута та Олександр Бачики. Їхні пожертви допомагають здібній лемківській молоді з малозабезпечених сімей здобувати освіту, пізнавати рідну культуру, а окрім того частина коштів призначається на діяльність дитячо-молодіжного ансамблю «Лемківський перстеник». Фонд висловлює їм щирю подяку за надану фінансову допомогу, яка є надзвичайно щедрим внеском на майбутнє нашої меншини.

Фонд як громадська організація є в списку Національного інституту свободи — Центр розвитку громадянського суспільства серед тих, хто має право

отримати 1% податку на доходи громадян. Якщо ви готові підтримати Лемківський освітній фонд, просимо приднатися і в своєму фінансовому звіті (PIT) за 2020 рік зазначити, що 1% ви призначаєте для ЛОФ.

Дані до PIT:

pełna nazwa: LEMKOWSKA FUNDACJA OŚWIATOWA IMIENIA JANA KRYNICKIEGO numer KRS: 0000225293.

Вельмишановні добродії, ваша активність і залученість, ваш дар дозволять здійснити мрії про здобуття освіти не одній молодій людині! Від імені управи фонду та стипендіатів сердечно дякуємо та віримо, що все добре завжди повертається до благодійників сторичею.

Управа Лемківського освітнього фонду ім. Івана Криницького

Історія

Повернення
на теребінську
батьківщинуНароджена під Грубешовим Ольга
через 75 років відвідала своє село

▲ Теребінь 2019. Ольга в дорозі до місця, де стояв її родинний дім

У Теребіні до війни польська влада знесла православний молитовний дім. У Теребіні народився один із повоєнних митрополитів Української православної церкви у Канаді – Андрій Метюк. У Теребіні Українська повстанська армія убила кількох українців за симпатизування комуністам. Це – все, що я знав як історик і мешканець сусіднього села. Лише кілька років тому я зрозумів, що з Теребінем пов'язана історія і моєї сім'ї.

Улан

У родинній оповіді йшлося про брата дідуся Владислава, Юзефа, який як ветеран боротьби за незалежність прогуляв усі статки. Кажали, що мій дідусь його дуже поважав, адже Юзеф був його старшим братом. «Улан» – так його називали у Теребіні – одружився

Фото з сімейного архіву автора

▲ Станіслав, Анджей і Юзеф Сави в 1926 році, околиці Томашова-Люблінського

із православною дівчиною Марією Митюк, з якою вони мали трьох доньок. Відомо було також, що після війни їх усіх виселили в Україну. Деталі їхнього перебування за Бугом відкрив мені Юзеф Чарнецький – мешканець Грубешова, якого вигнали із Теребіня разом із Савами. Так я довідався, що Сава загинув на початку 50-х років – застрелений радянським міліцейським за те, що не прийняв його залищань до однієї з Савиних доньок. Листи, які Юзефова дружина надсилала моїм бабусі та дідусяві ще у 50-х, бабуся Стефанія спалила, побоюючись комуністичних репресій.

Зустрічі

Зв'язатися з родичами, з якими понад 60 років не було жодного контакту, вдалося за посередництвом отця Ігоря Григоли, пароха православної парафії у Вишневі на Волині, де Сави проживали після війни. Отець Ігор роздобув необхідні відомості про родину Савів, зробивши оголошення у церкві. Люди принесли також фото. Отож я спершу телефоном зв'язався з чоловіком наймолодшої Юзефовой доньки Ліди (1942–2009), Борисом із Луцька, а потім – з єдиною живою до цього часу донькою Ольгою (1936 року народження), яка мешкає у Вінниці. Під час розмови стало відомо, що Ліда закінчила університет імені Івана Франка у Львові та викладала німецьку й французьку мови; Ольга була машиністкою; а третя донька Юзефа Соня (1932–2005) – дояркою в колгоспі в Охотині. У 2013 році ми разом із Борисом та правнуком «Улана» Оле-

гом відвідали могили Ліди й Соні на кладовищі в Усичах, а також поховання Юзефа та його дружини Марії на цвинтарі у Ківерцях. Були ми також у Вишневі, де місцеві біля церкви привіталися з нами із запитанням «Сави?». На жаль, ми не застали о. Григоли. На місце, де колись стояв дім Савів, нас відвів чоловік Людмили Демидюк (у дівочтві Наумчук), яка раніше через священника передала нам архівні фотографії. Ми також проходили повз ділянку Юзефовой вбивці – як і у випадку «Савушки», там сьогодні поле. Ще того самого літа я зустрівся із внучкою Ольги Катею, яка навчається у Варшаві, а за якийсь час ми відвідали у Вінниці саму Ольгу, де вона живе з родиною.

Нові дані

Поміж цим ми здобули чимало інформації про долю наших виселених родичів. У Державному архіві у Холмі вдалося дістати повоєнний реєстр господарств Теребіня, зокрема й дані людей, що стали власниками їхньої землі. З українських архівів завдяки Ользі ми отримали документ із описом майна, яке Сави залишили у селі. За радянськими законами вони мали отримати компенсацію. Спочатку їх переселили у Миколаївську область, потім вони повернулися на Волинь, де потерпали від бідності разом із іншими виселенцями з Польщі. Не мали ані коня, ані землі. Жінки наймалися працювати на жнивах або торгували на базарі в Луцьку, а Юзеф Сава пішки ходив на роботу на лісопилці у Ківерцях. Окрім цього, і далі тривали радянські репресії. Вдома у Савів говорили грубешівським діалектом української, вони ходили до православної церкви. Літературну українську мову вивчили лише з часом, на Волині. Попри це, із деякими колишніми мешканцями Теребіня, наприклад, з батьком Юзефа Чарнецького, Юзеф Сава говорив в Україні польською мовою (під час переселення він був записаний як людина української національності).

Повернення

Після зустрічі нашої родини через майже 70 років біля далекого Бугу почалася активна переписка, у якій відчувалася надія на зустріч у Теребіні. Наперекір війні, що триває, несподіваним хворобам та поважному віку Ольги, їй таки вдалося повернутися на рідні землі. Це сталося у березні 2019-го, тобто через майже 75 років після виселення. Ольга повернулася до місця

▲ Могила Юзефа та Марії Савів на цвинтарі в Ківерцях свого народження, на батьківщину, яку вона багато разів із ніжністю згадувала. Вона відвідала кладовище, де покоїться прах її предків, і зі слезами на очах доторкнулася до землі, на якій жили та працювали її батьки. ■

Маріуш САВА

Фото автора статті

Збережи пам'ять –
допоможи проєкту!

Українське історичне товариство у Польщі за підтримки Об'єднання українців у Польщі та інших українських організацій приступає до реалізації проєкту «Живі у нашій пам'яті – віртуальний український некрополь у Польщі» і звертається до всіх, кому не байдужа доля відомих дочок та синів українського народу.

Метою проєкту є створення загальнодоступної інформаційної онлайн-платформи (у польсько- та україномовному варіантах) про місця поховань у Польщі постатей, важливих для української національної пам'яті. Проєкт передбачає збирання наявних даних про кілька сотень захоронень, виконання фотодокументації та виготовлення біографічної інформації про вказаних осіб. Його здійснення буде відбуватися поетапно протягом трьох років. Таким чином, ми повернемо у сучасну свідомість значне число людей, які мають свій незаперечний внесок в українську історію та культуру.

Під час першого етапу проєкту «Живі у нашій пам'яті – віртуальний некрополь української інтелігенції у Польщі міжвоєнного періоду», що запланований на 2021 рік, проходитиме документація місць поховань вояків українських армій, які проживали у Польщі після поразки Визвольних змагань 1917–1921 років. Імена цих українських героїв-воїнів, часто героїв двох народів, досі, на жаль, мало відомі широкому загалу як у Польщі, так і в Україні. Наші старання мусять змінити цю прикриту ситуацію. Ми хочемо нагадати, що завдяки тодішній інтелектуальній еліті українського народу відбувався процес формування модерної політичної нації, яка відродила традицію української державности. Водночас плануємо задокументувати місця поховань видатних українців з Лемківщини, Бойківщини, Перемишльщини, Надсяння, Ярославщини, Любачівщини, Холмщини, Підляшшя у період 1918–1939 років.

Сьогодні ми хочемо похилитися над їхніми могилами, щоб віддати їм належну пошану, а нам і нашим нащадкам допомогти плекати думку, що історію творять небайдужі люди, котрі працюють на суспільне благо. Хочемо водночас показати, що польсько-українська історія не обмежується поодинокими сумними чи радісними подіями, адже поляки і українці були і будуть сусідами завжди.

Фінансові пожертви на виконання проєкту слід висилати на банківський рахунок Українського історичного товариства у Польщі з допискою «Na działalność statutową – żywi w naszej pamięci».

Рахунок: 36 1440 1387 0000 0000 1310 6525

Для закордону:

BIC (SWIFT): BPKOPLPW

IBAN: PL 36 1440 1387 0000 0000 1310 6525

Bank name: PKO Bank Polski SA

Bank address: PKO Bank Polski S.A.,

02-515 Warszawa, ul. Puławska 15

Без вашої фінансової підтримки наш задум неможливо реалізувати. Збережімо пам'ять про місця поховань наших славних предків!

Д-р габ. Роман Висоцький,
Ярослав Вуйчик,
проф. Ігор Галагіда,
д-р габ. Богдан Гальчак,
проф. Роман Дрозд,
проф. Ростислав Жерелик,
д-р Григорій Купріянович,
Олександр Маслей,
проф. Марко Мельник,
д-р Лука Рейт,
Юрій Рейт,
Мирослав Скірка,
Олександр Стець,
Петро Тима,
д-р Олександр Колянчук

«Україністика – це розкішний світ»

25 лютого минуло два роки від смерті знаного у світі літературознавця, автора десятків книжок, доктора філологічних наук Леоніда Ушкалова. Центральною фігурою його досліджень був поет, філософ та богослов Григорій Сковорода.

Народився майбутній науковець 5 листопада 1956 року в селі Краснопілля на Сумщині. Закінчив філологічний факультет Харківського державного університету. Був викладачем, доцентом, професором на кафедрі української та світової літератури Харківського педагогічного університету ім. Г. Сковороди. Був перекладачем, упорядником, автором літературознавчих наукових розвідок, сотень академічних і науково-популярних статей, передмов, коментарів до великої кількості видань з історії української літератури, філософії, богослов'я. Видано близько трьох десятків книжок авторства Леоніда Ушкалова, де він представляє свої ґрунтовні та масштабні дослідження, знайомлячи читача із цариною літературознавства: «Я хотів зробити так, щоб коли мій читач згодом буде чути слова «українська література», у нього з'являлися впевнений погляд на життя, радісна усмішка, трішки драйву... А особисто для мене українська література – це моє життя. Я не займаюсь бізнесом або чимось таким. Я займаюсь україністикою. І не шкодую. Це розкішний світ, мені в ньому гарно і затишно».

1989 року у стінах Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України Леонід Ушкалов захистив кандидатську дисертацію «Творчість Григорія Сковороди і антична культура», 1996 року – докторську дисертацію «Література українського бароко в її зв'язках із філософією». Кандидатська робота стала однойменною монографією, опублікованою в Харкові у 1997 році. З 1993 по 2016 роки харківські та київські видавництва випускають у світ монографії науковця: «Нариси з філософії Григорія Сковороди», «Світ українського бароко: філологічні етюди», «З історії української літератури XVII – XVIII століть», «Від бароко до постмодерну: есеї», «Лі-

Леонід Ушкалов

тература і філософія: доба українського бароко», «Україна і Європа: нариси з історії літератури та філософії». Праці Леоніда Ушкалова друкувалися українською, англійською, німецькою, польською мовами. З останніх книг автора – збірка есеїв: «Що таке українська література» (2015 рік), «Ловитва невловного птаха: життя Григорія Сковороди» (2017 рік), енциклопедичний багатоілюстрований словник-абетка, де Шевченко постає у нешаблонному образі, «Шевченко від А до Я» (2017 рік).

В одному зі своїх інтерв'ю Леонід Ушкалов розповів, що з юнацьких років мріяв стати філософом, а став філологом. Однак ця мрія в подальшому позначилася на житті та наукових інтересах дослідника: «Філософія формує манеру думання, а думати треба вміючи». Отже, не випадково центральною постаттю у наукових розвідках Леоніда Ушкалова став філософ, поет, богослов Григорій Сковорода. Саме йому присвятив дослідник свої праці, прочитавши «майже все, що є в багатющій колекції стародруків Харкова», пов'язавши разом барокову, постбарокову і модерну літературу і перетворивши їх на суцільне оригінальне наукове полотно, що унаочнює історико-літературні процеси XI–XXI століть.

Минулого року побачила світ колективна монографія «Від бароко до постмодерну», присвячена пам'яті Леоніда Ушкалова, до авторського колективу якої увійшли знані науковці та літературознавці. У вступному слові до читача звертається сам Ушкалов, наводячи свої міркування щодо місця України на геополітичній карті світу, її візуального образу як пограничного краю між Сходом і Заходом. Ще Михайло Драгоманов колись зауважував, що це «фатальний поділ цивілізації на західну та східну, тоді як насправді цивілізація одна». Леонід Ушкалов глибоко аналізує характер поведінки та самоідентифікацію українців, посилюючись на думки філософів, істориків, письменників різних епох. Наприклад, наводить слова Пантелеймона Куліша про невизначеність, невиразність української позиції як «вічний сюжет» нашої історії: «Живе німець по-німецьки, турок по-турецьки, англічанин по-англійськи і москвич по-московськи; тільки наш брат, українець, носить навиворот свою одіж». Або описує красномовну сцену Чигиринського сейму 1650 року зі славетної «Історії русів», «коли козаки-переможці думають-гадають, під руку якого монарха їм краще стати – польського, московського чи турецького. І хоч би на сміх хто сказав, що надіялись можна тільки на себе, на свій власний меч». Леонід Ушкалов проводить наочну паралель між способом світосприйняття і світорозуміння у часи нинішні і у період, наприклад, гетьманства Богдана Хмельницького, коли той промовляє, що «протекція для України не лише корисна, але майже необхідна, бо розсудлива людина чи добрий політик одразу помітить, що саме розташування нашого краю, відкритого навсібіч і незручного для укріплення, робить із нас іграшку незнаній долі й сліпого випад-

ку». «Але ж не у географії справа, – констатує Леонід Ушкалов, – а справа в нас самих». У літературознавчому дискурсі «Від бароко до постмодерну» висвітлено спектр питань, пов'язаних зі світоглядно-естетичними, ідейно-тематичними і стильовими особливостями літератури, проаналізовано систему образів і символів, акцентовано увагу на філософській основі барокової літератури.

2020 року вийшла ще одна книга «Запах дощу... Спогади про Леоніда Ушкалова», написана дружиною науковця Олександрою Ушкаловою у співавторстві з сином Олександром Ушкаловим, письменником, дослідником літератури. Видання, у якому зібрано документи із сімейного архіву, фото, листи, поетичні твори, стало своєрідним символом пам'яті, любові та пошани.

Видатний представник харківської філологічної еліти, широко залучений в українську літературу, популяризував її, перетворював із нудної на сучасну і цікаву, наближав до різновікової читачської аудиторії, навчав думати. Відповідаючи на питання «навіщо читати?», Леонід Ушкалов зауважував: «Щоб душа стала хоч трохи світліша. Я твердо переконаний у тому, що жодні соціальні пертурбації не годні змінити життя на краще, допоки наші душі будуть темні, бо світ довкола – це всього лише дзеркало наших душ».

Юлія КАМІНСЬКА

Фото з сайту kharkiv-nspu.org.ua

Державні нагороди для керівників «Ранку»

З нагоди 25-ліття Українського фольклорного ансамблю пісні і танцю «Ранок» з Більська-Підляського високими державними нагородами було удостоєно його керівників – Єлисавету Томчук та Петра Осташевського.

За досягнення у популяризації фольклору Єлисавета Томчук, художня керівниця та ініціаторка

створення колективу, отримала Золотий хрест заслуги. Петра Осташевського, учасника і керівника інструментальної секції «Ранку», нагороджено Срібним хрестом заслуги.

Церемонія відбулася 5 березня в Більському будинку культури. Підляський воєвода Богдан Пашковський вручив державні нагороди керівникам і членам двох фольклорних колективів із Більська-Підляського – Українського

ансамблю пісні і танцю «Ранок» та аматорського ансамблю білоруської пісні «Маланка». Минулого року обидва колективи відзначали свої ювілеї, які, однак, не змогли відбутися з огляду на пандемію коронавірусу.

– Раніше «Ранок» вже отримував різні нагороди, зокрема «Заслужений для польської культури», – зазначила Єлисавета Томчук. – П'ять років тому я отримала Срібний хрест заслуги, крім мене нагороджено тоді також Петра Осташевського та хореографа Бориса Буня. Тепер я і Петро отримали чергові відзнаки. Думаю, це не тільки наші особисті нагороди, але нагороди для усього ансамблю, його учасників, а також для тих людей, які працюють з нами, для батьків.

Колектив «Ранок» – учасник багатьох фестивалів, лауреат великої кількості престижних нагород, що вже понад чверть століття об'єднує талановиту молодь з Більська-Підляського. Це музична візитівка українського середовища Підляшшя, колектив, який популяризує підляську культуру як складову частину загальноукраїнської.

– «Ранок» об'єднує велику кількість дітей і молоді, які беруть участь не лише у регіональних, але й у загальнопольських та міжнародних фестивалях і конкурсах, – продовжила керівниця колективу. – Ми отримуємо дипломи і подяки від різних інституцій і орга-

нізацій, не тільки від українських. Це вагома оцінка нашої праці та нашого старання.

Багато учасників «Ранку», які колись дітьми починали в українському колективі, продовжують свої музичні кар'єри далі. Петро Осташевський роками грав у «Ранку» на акордеоні, згодом став керівником його інструментальної групи. Музикант відомий як член гурту «Гойраки» та учасник пів фіналу загальнопольського телешоу «Must be the music», проте він завжди підкреслює значення «Ранку» в розвитку своїх музичних талантів.

– «Ранок» має свій бренд й історію, – сказав Петро Осташевський. – Я навіть не пам'ятаю, коли почав у ньому виступати, але молоді дівчата, які зараз в ньому співають, називають мене динозавром. Хрест заслуги – це поважна відзнака, не кожного дня отримуєш державну нагороду від президента Польщі. Такі відзнаки дуже важливі, бо показують на культурній мапі Польщі такі колективи, як наш. Думаю, що це відзначення не тільки для мене, але й для усієї української громади на Підляшші, бо як сказав підляський воєвода під час церемонії вручення – дякуючи вам, українська культура приходить в Польщу та стає частиною загальнопольського багатства».

Після церемонії вручення в Більському будинку культури обидва більські ансамблі – український та білоруський – виступили з музичними концертами.

Людмила ЛАБОВИЧ

Фото Славоміра Савчука

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

Шпигуни та отрути: до чого тут Україна?

Україна і українці все частіше стають героями європейського та американського кіно. І йдеться не лише про художні фільми та серіали, де українці зазвичай другорядні герої. Там вони часто є нелегальними заробітчанами або членами жорстоких бандинських угруповань. Зараз ми бачимо ґрунтовні дослідження певних історичних тем, де українці відіграють справді важливу роль. Рідше — українська нація є рушієм якихось історичних подій, що впливають на світові процеси (якщо не брати до уваги два сучасні повстання — «Майдани», які, певно, стануть темами майбутніх досліджень), частіше — є жертвою обставин.

З останнього, що легко пригадає активний споживач серіальних новинок, є художня драма «Роки» («Years and years»), де розповідається про майбутнє, в якому до влади приходять популісти. Події, описані у фільмі, відбуваються у Британії в одній великій родині, яка відображає всі зміни в суспільстві на собі. В цьому серіалі одним з головних героїв є українець Віктор, який вимушений

втекти з України, бо та остаточно потрапила під вплив Росії. Більше того, Віктор має нетрадиційну сексуальну орієнтацію і за це він є ледь не злочинцем у представленні в серіалі проросійській країні.

Іншою важливою подією в серіальному житті, що стосується України, став серіал, про який вже йшлося в «Нашому слові» — це історичне документальне розслідування «Диявол по сусідству» про «Івана Грозного з Треблінки».

Цього року, в січні, на стрімінговій платформі «Netflix» вийшов новий документальний серіал «Шпигунське ремесло» («Spyscraft»), де розповідається про різні методи, якими послуговуються шпигуни та інші спеціальні державні службовці. Не дивно, що чи не найбільше сучасних випадків викриття таких методів демонструють здебільшого тоталітарні держави, а зокрема — Росія.

В цьому серіалі також є згадка про українців, більше того, це ті історичні персони, які так чи інакше змінили Україну і серйозно вплинули на хід історії нашої держави. У другій серії, в

якій йдеться про різноманітні отрути, героями є троє українських діячів, які постраждали від отрут. Двоє з них — загинули. Останньому вдалося врятуватися, але не без значних наслідків для здоров'я. Але про це — згодом.

А зараз же постає питання, чому ж тільки тоталітарні, а не такі великі та впливові держави, як США, Велика Британія чи Німеччина, використовують різноманітні шпигунські методи, які дозволяють швидко досягнути бажаного — здобути важливу інформацію чи ліквідувати певну особу? І чому, зрештою, цим не гребує український сусід зі Сходу? Найцікавіше те, що серіал вийшов якраз в розпал історії про російського опозиційного політика Алексея Навального, якого влітку 2020-го отруїли забороненим у всьому світі «Новічком». Отже, повертаючись до питання про використання методів, скажу лише одне — відповідь на це є у серіалі, а якщо зовсім коротко — це заборонено законом на державному рівні у країнах, де цінність кожного людського життя є справді високою.

А тепер про згадану вище другу серію і українців, що потрапили під маховик шпигунської машини країни, котра досі вважає себе імперією. У 50-х роках у Мюнхені переховувалося чимало членів українського визвольного руху. Серед них і лідер визвольного руху Української повстанської армії Степан Бандера, а також активіст Лев Ребет. Саме про них йдеться в серії про отрути, які використовуються для ліквідації осіб, що заважають впроваджувати політичні ідеї тієї чи іншої (у нашому випадку конкретної) держави. Відомо, що обох було вбито з пістолета. Більше того, певний час вважалося, що їх було саме застрелено бойовими набоями. Але це

не так. Пістолети були газові і це на той час був інноваційний винахід для шпигунів, які мусили для конспірації використовувати все більш технологічну і менш помітну зброю. Газовий пістолет з отрутою став для Лева Ребета фатальним, а для спецрозвідки Комітету державної безпеки — успішним засобом для виконання особливо важливих завдань. Тією ж зброєю, але більш досконалою, було вбито і Степана Бандеру двома роками пізніше. Обидвох українців ліквідували у Німеччині, а вбивця, теж наш земляк — Богдан Сташинський, навіть не потурбувався про різноманітність — його рука була впізнана. Жертви знайшли свою смерть у під'їзді власного будинку, на сходовому майданчику.

Третьою жертвою дії отрути, в даному випадку уже всім відомими речовинами після розслідування — діоксинами, став тоді ще кандидат у президенти України — Віктор Ющенко. Після вечери в одному з київських ресторанів з представниками Служби безпеки України, тоді ще дуже явних наслідків радянських КДБ, Віктор Андрійович різко став погано почуватися. Подальші події — уже історія, але сам механізм, дію цієї речовини на організм і багато іншого пропонують до обдумування творці серіалу.

Добре це чи погано, та те, що українці стають все більш помітними та важливими на світовій арені — факт. І поява таких серйозних розслідувань, зйомки документальних серіалів та залучення реальних фахівців із закордонних спецслужб для розкриття правдивої інформації, в тому числі і про нашу історію, — цьому реальне підтвердження. ■

Жанна КУЗНЕЦОВА

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

▲ Федір Іванойко
у свій 99-й день народження

«Любимо Тебе, Діду!»

Про святої пам'яті Федора Іванойка можна було б написати: «Народжений 8 березня 1921 року в Переводові на Грубешівщині, охрещений митратом Мирославом Ріпецьким, син Анни і Степана Іванойків. Воїн Української повстанської армії, який за псевдонімом обрав собі не що інше, як «Перемога». Після складних часів проживав в Лодзі, де до 90-х років працював бригадиром на будівництві. На початку 90-х років оселився в Перемишлі, де проживала вже його дочка з сім'єю». Для мене, однак, Федір Іванойко був одним з найближчих людей — моїм дідом.

Дідусь був, передусім, людиною, для якої були в житті дві найбільші цінності: батьківщина і сім'я. Щоб його діти могли навчатися в університетах, ще 65-річною людиною він працював робітником на будівництві курортів в

Грузії. Коли повернувся, поселилися вони з бабусяю в Перемишлі. Тішилися, що в Перемишлі є «наше» середовище, церква і школа. Коли дідусеві було більше 70 років, народилася я, а незабаром трійка моїх братів. Здавалося б, людина похилого віку, яка пережила в житті немало, хотіла на старість відпочити. Але не наш дід! Дідусь навіть не уявляв собі, щоб віддати нас в ясла чи до садочка. Він щоденно, коли батьки йшли до праці, займався нами разом з бабусяю. Хоча виховання четверки малят — це серйозний виклик, а в 90-х роках фізичне покарання дитини декотрі вважали ефективним навчальним методом, дідусь ніколи, ані разу, протягом усіх років не підняв руки на когось з нас. Хоча дуже любив нас страшити паском, але жартівливо. Бо в діда було своєрідне почуття гумору, про яке я ще згадаю.

Дідусь з бабусяю проводили з нами цілі дні. Коли бабуся варила нам обіди, він забирав нас на довгі прогулянки. Влітку ми часто ходили до річки купатися та збирати липу. Вже, мабуть, назавжди запах цвіту липи буде для мене пов'язаний з часом, коли ми разом, посеред гудіння бджіл, заповнюємо полотняні мішки запахом цвітом. До річки ми ходили також, щоб накопати хрону. Дідо був сам як той хрін — міцний, гострий, здоровий. Вперто тримався свого: землі, в якій зростав, віри батьків і рідної мови. Можна сказати, впертість — його найголовніша риса характеру. Дідусь багато вимагав від інших, але ще більше від самого себе. Проголюючись тоді над Сяном, марширував так швидко, що ми, малі, вічно відставали. Повернувшись до хати,

ми завжди нарікали, що ноги болять. В діда ноги не боліли ніколи.

Від діда я навчилася важливого для мене вміння: квашення капусти і огірків. Сьогодні важко мені уявити собі життя без квашених продуктів. Дідовий погріб був завжди повний менших і більших слоїчків. Найбільше було банок з медом. Він щороку купував десятки банок меду. Дідо, крім віри в батьківщину і сім'ю, вірив ще в мед. Він вважав, що саме мед тримав його роками в доброму здоров'ї. Коли я малою ночувала часом в бабусі і діда, зранку завжди біля мого ліжка на стільці стояло маленьке горнятко з лимонним соком і медом. Пий, казав дідусь, і стояв наді мною, муркотів під носом ранкову молитву і чекав, аж вип'ю до кінця. Сік був одночасно гострий, солодкий і кислий.

Так і дідусь починав кожний день. З меду і молитви. Коли здоров'я дозволяло, то щотижня в неділю о 9-й ранку був у церкві. Після служби божої завжди купував «Наше слово», щоб, повернувшись додому, сісти на стільці біля вікна і прочитати газету від першої до останньої сторінки.

В пам'яті найсильніше лишаються дрібниці, на які кожного дня не звертаємо уваги. Пам'ятаю його сивеньке, але міцне волосся, яке я стригла, коли дідо вже не виходив з хати. Дідо дуже не любив «заростати», і хоча мій перукарський досвід невеликий, мій перший і єдиний «клієнт» завжди був вдячний і задоволений новою зачіскою.

Дідусь мав свої приповідки, яких я не чула ні в кого іншого і які віддзеркалювали його особистість: іронічне почуття гумору, дотепну веселість. «Леду печеного йому дайте», — казав дідусь до

перебірливих стосовно їжі дітей. Або на слова, що його любимо, відповідав: «Як пси діда на вузькій вулиці». Ніколи не забуду також його унікального «к чорту мати!» Це, здавалося, було лайкою — дідусь говорив ці слова під носом, коли нервувався, тихенько і різко, трохи при цьому соромлячись.

8 березня 2021 року повинно було стати для нашої сім'ї особливим святом. Дідові мало тоді виповнитись сто років. Ми вірили, що як щороку ми зустрінемося всі в Перемишлі, з'їмо разом пиріг, бажаючи ювіляру вже не сто, а двісті років. Але цього не сталося. Дідо не дочекався. Помер восени попереднього року, незадовго до Дня всіх святих, якого так сильно не любив. Хоча він вже давно слабнув, ніхто з нас не допускав думки про його смерть. Наприкінці вже не раз були періоди, коли дідо почував себе гірше, але завжди після поганого самопочуття приходило покращення, завжди вдавалося йому подолати труднощі. Все ж таки дідусь був «Перемога».

Зараз в дідовій кімнаті залишився його стілець, на якому він любив сидіти. На дідовому ліжку застелена його постіль. На комоді лежать набагато старші за мене окуляри і серветки, старші за мою матір. Стоять стільчики, які він сам збивав, і його скринька з інструментами. А діда немає. Хтось сказав мені, що дідо зараз у крашому місці, але мені важко в це повірити. Яке місце може бути краще за його хату, його крісло, його ліжко?

Хотілося б сказати: «Любимо Тебе, Діду». Але ще більше хотілося б почути: «Як пси діда на вузькій вулиці».

Вічна Тобі пам'ять, Діду. ■

Олена ЦІКУЙ

Звернення Світового конгресу українців

Дорогі друзі!

21 березня 2011 року — це день, пам’ятний як для українців у Польщі, так і для всього світового українства. Цей день увінчав майже півстолітні зусилля в поверненні вашій громаді українського Народного дому в Перемишлі, що є візитівкою та центром українського громадського життя в древньому місті над Сяном.

Світовий конгрес українців гордий, що своїми діями долучився до наближення цього історичного моменту. Адже саме з цією метою у вересні 2010 року Світовий конгрес українців провів свої Річні загальні збори у Перемишлі, під час яких мер міста запевнив, що Народний дім буде передано українській громаді протягом найближчого часу.

«В своїй хаті своя правда, і сила, і воля» — мабуть, тому на початку минулого століття українська громада Перемишля збирала кошти та з особливою любов’ю споруджувала український Народний дім як «вогнище свого нового життя, твердиню її молоді волі, святиню її безсмертного слова і пісні...».

Позаду 10 років копіткою невпинної праці української громади Перемишля у плануванні, збірці коштів, реставрації та наповненні цієї перлини архітектури. Надзвичайно приємно, що вже кілька років у стінах вашої домівки звучать українські колядки, панує творчий дух та вирує українське життя. І за це низький уклін усім, хто до цього долучився, а зокрема спеціальному комітету на чолі з паном Андрієм Комарем та довголітній колишній голові місцевого відділу Об’єднання українців у Польщі пані Марії Туцькій, а також усім тим, хто допомагає втілювати в життя вашу мрію.

Світовий конгрес українців радіє, що своїми діями і жертовністю наших донорів з Канади і інших країн зміг підтримати повернення та розбудову Народного дому. Нам було дуже приємно в рамках минулорічних зборів Світового конгресу українців показати Україні та світовому українству нинішній український Народний дім у Перемишлі під час першого віртуального форуму «Єднаємось Україною», на який дивилися понад 300 тисяч людей по всьому світу.

Дорогі друзі! Ми знаємо, що попереду ще багато праці, яка потребує вашої великої жертовності та фінансів для повного відновлення Народного дому. Тож бажаємо вам сили і натхнення та хочемо запевнити, що Світовий конгрес українців буде й далі всіляко підтримувати Вас, щоб цей дім на повну силу служив нинішнім і майбутнім поколінням українців.

Слава Україні!
Слава українцям у Польщі!

1% на перемиську «шашкевичівку»

Шановні батьки, вчителі і друзі
Комплексу загальноосвітніх шкіл №2 в Перемишлі — школи з українською мовою навчання!
Заохочуємо Вас перерахувати 1% прибуткового податку за 2020 рік на нашу школу, вписуючи у податкову декларацію:
ZESPÓŁ SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH Nr 2 – 99890 KRS 0000207472
Розраховуємо на Ваше добре серце.
Гарантуємо, що всі гроші будуть повністю призначені на потреби дітей і школи.
ДЯКУЄМО ЗА ВАШУ ПІДТРИМКУ!

Високопреподобний отче Григорію!

Прийміть найсвітліші і найщиріші привітання з нагоди ювілею 30-річчя священства!

Зичимо Вам Божого благословення, міцного здоров’я, сили і наснаги у нелегкій праці, духа віри, мудрості душі і тіла, впевненості в Божій правді!
Дай Вам Боже ще багато літ працювати в Божому винограднику і допомагати людям віднайти дорогу до Бога!
Нехай Всемиловитий Господь щедро винагородить Вас за невтомну працю своїми дарами, даючи Вам сил і натхнення для подальших звершень!
Нехай береже Вас Господь на многії і благії літа!

3 молитовною любов’ю у Христі,
парафіяни церкви свв. Володимира і Ольги у Видмінах

30-ЛІТТЯ

З сумом сповіщаємо, що 19 березня 2021 року на 96-му році життя відійшла у вічність **бл. п. Анна Зілінка** (з дому Скірка), уродженка села Будзинь на Ярославщині. Молоді роки присвятила боротьбі за волю України, за що була репресована в Явожні та на довгі роки ув’язнена в Фордоні.

Пані Анна була активною членкинею УСКТ/ОУП, постійною передплатницею «Нашого слова», поціновувачкою української літератури.

Висловлюємо щирі слова співчуття найближчим Покійної — дітям, внукам та правнукам.

Нехай барцянська земля буде їй пухом.

Вічна пам’ять!

Управа ланки ОУП в Генсіках

Передплата «Нашого слова» на 2021 рік

ПОЛЬЩА

Кількість примірників	Ціна одного примірника в передплаті	Квартал	Пів року	Рік
ЗВИЧАЙНА ПОШТА (PRZESYŁKA EKONOMICZNA)				
1 примірник	4,30 зл + поштові оплати	95,00 зл	190,00 зл	380,00 зл
3 примірники і більше (ціна одного примірника)	4,30 зл без поштових оплат	55,90 зл	111,80 зл	223,60 зл
АВІАПОШТА (PRZESYŁKA PRIORYTETOWA)				
1 примірник	4,30 зл + поштові оплати	110,00 зл	220,00 зл	440,00 зл
10 примірників і більше (ціна одного примірника)	4,30 зл без поштових оплат	55,90 зл	111,80 зл	223,60 зл

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
360,00 зл	720,00 зл
90,00 євро	180,00 євро

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
360,00 зл	720,00 зл
138,00 дол КАНАД.	275,00 дол КАНАД.

Пів року	Рік
АВІАПОШТА	
360,00 зл	720,00 зл
108,00 дол США	215,00 дол США

Fundacja «ProMusicaViva»

понад 20 років буде польсько-українські музичні мости.
Перерахуйте 1% KRS: 0000045491
www.pmv.org.pl

1% на українську школу в Бартошицях

Звертаємося з проханням до людей доброї волі перерахувати 1% прибуткового податку за 2020 рік.
Ваша допомога необхідна для реалізації навчально-виховних завдань української школи в Бартошицях.
Stowarzyszenie «Kałyna» KRS: 0000208516
Ми вдячні ВАМ за дотеперішню підтримку

Управа відділу Об’єднання українців у Кошаліні
Stowarzyszenie KIWANIS International Klub Koszalin
Дирекція комплексу українськомовних шкіл у Білому Борі
Управа Фонду ДЕКА
заохочує людей доброї волі переказати 1% прибуткового податку на підтримку **КОМПЛЕКСУ УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ШКІЛ У БІЛОМУ БОРІ**
ТА ПУНКТИВ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
вписуючи у податкову декларацію PIT за 2020 рік.
Банківські дані:
Stowarzyszenie KIWANIS International Klub Koszalin
ul. Zwycięstwa 32, 75-037 Koszalin
Konto: Bank Millennium S.A.
nr 34 1160 2202 0000 0000 3295 8076
KRS: 0000138192 NIP 669 23 40 671
z dopiskiem: «pomoc na rzecz dzieci ze szkoly w Białym Borze i punktów nauczania».

Ми виділимо кошти на наукові та соціальні стипендії для дітей, а також на підтримку навчальних пунктів.

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Slovo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa, tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10, redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46, redakcja – 22 677-84-45.
E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl
Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.
Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczerba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Lesia Korostatewycz.
Współpracownicy: Anastazja Krawczuk (Warszawa), Igor Isajew (Warszawa), Stefan Migus (Olsztyn), Piotr Andrusieczko (Kijów), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa), Zhanna Kuznietsova (Kijów), Ivanna Kyliushyk (Warszawa), Svitlana Melnyk (Kraków), Ivan Kysloshchuk (Lublin), Władysław Graban (Krynica Zdrój), Piotr Wirchniański (Gładyszów).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7 03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77 (sekretariat), 22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego),
E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,
Internet: http://ukraincy.org.pl, http://www.oup.ukraina.com.pl

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slovo”
Druk: Drukarnia „Efekt”. **Nakład** 2500 egz.
Pismo dofinansowane ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Związku Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN:
47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
Konto bankowe dla wpłat w EURO, CAD:
IBAN: PL47 1160 2202 0000 0000 5515 6292
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:
IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196
BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX
Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.
Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.
Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.
Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.
Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.
„Nasze Slovo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:
Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl
Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

ISSN 027-8254
9 770027 8254 12